

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/359442875>

Trakuş Türkiye'nin Kuşları

Book · November 2021

CITATIONS
0

17 authors, including:

Ahmet Karataş

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

167 PUBLICATIONS 1,503 CITATIONS

SEE PROFILE

Nizamettin Yavuz

16 PUBLICATIONS 36 CITATIONS

SEE PROFILE

READS
4,082

Kiraz Erciyas Yavuz

Ondokuz Mayıs University

72 PUBLICATIONS 763 CITATIONS

SEE PROFILE

Mehmet Ünlü

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University

2 PUBLICATIONS 1 CITATION

SEE PROFILE

TRAKUS

TÜRKİYE'NİN KUŞLARI

TÜRKİYE'NİN KUŞLARI

2800 FOTOĞRAF • HARİTALAR • TANIM METİNLERİ •
491
TÜR

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

TRAKUS

TÜRKİYE'NİN KUŞLARI

YAYIN EDİTÖRÜ

Ömer L. Furtun

EDİTÖR

Ömer L. Furtun

Kiraz Erciyas Yavuz

Ahmet Karataş

GRAFİK TASARIM, UYGULAMA

Ömer L. Furtun

Serkan Mutan

YAZARLAR

Ahmet Karataş

Kiraz Erciyas Yavuz

Nizamettin Yavuz

Mehmet Ünlü

Ömer Necipoğlu

Veysel Kahraman

Mutlu Salman

Ömral Ünsal Özkoç

Ergün Bacak

Kuzey Cem Kulaçoğlu

Zafer Kurnuç

Cemil Gezgin

Umut Güngör

Korhan Özkan

Ömer Döndüren

Bilal Kap

Osman Özmen Yeltekin

HARİTALAR

Nizamettin Yavuz

TASARIM EKİBİ

Selin Özoğlu, Çağlar Güngör

İLLÜSTRASYON

Gamze Aksoy Alaçam, İbrahim Öztürk,
Nizamettin Yavuz, Serkan Mutan, Ömer L. Furtun

ORGANİZASYON

Gülcan Açar Belen

TRAKUS TÜRKİYE'NİN KUŞLARI
© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021 Sertifika
No: 0000

Teknik Editör CUMHUR ÖZTÜRK

Düzeltili
CUMHUR ÖZTÜRK

1. Basım: Ay-Yıl
Genel Yayın: 00
ISBN 000-000-000-000-00

Baskı
GOLDEN MEDYA MATBAACILIK VE TİCARET A.Ş. 100. Yıl Mah.
MAS-SİT 1. Cad. No: 88
Bağcılar / İstanbul
Tel. (0212) 629 00 24
Sertifika No: 45463

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak
kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme
yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayım-
lanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstan-
bul Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulturlar.com.tr

TEŞEKKÜR

Kurucusu olduğu TRAKUS platformuna 2007 yılından bu yana maddi-manevi desteğini esirgemeyen ve ülkemizde kuşlar konusunda önemli bir açığın kapatılmasına vesile olan Sayın Serhat Tıgrel başta olmak üzere; Esit Elektronik Ltd. Şirketi'ne, platformun kurulduğu günden bugüne gözlemleri, fotoğrafları, bilgi girişleri ve bilimsel tanımlamalarıyla çok değerli bir bilgi birikiminin, dolayısıyla da bu kitabın oluşumuna katkıda bulunan tüm yönetici ve üyelere,

Kitabın yayın kurulunda yer alan ve tüm süreçte desteklerini esirgemeyen Ömer Necipoğlu ve Veysel Kahraman'a, sorumlu oldukları bölümler dışında kitabın her sayfasında emeği geçen Nizamettin Yavuz ve Mehmet Ünlü'ye, haritaları oluştururken çalışmalarından yararlandığımız Kerem Ali Boyla'ya,

Uzun soluklu kitaplaştırma sürecinde gönüllü olarak görev alan; editörlere, yazarlara, tasarım/illüstrasyon ekibine ve kendilerine ayrılan zamandan feragatle bulunan ailelerine,

İhtiyacımız olduğu dönemlerde özveriyle zaman ayırıp ekibimize destek olan Emin Yoğurtçuoğlu, Sancar Barış, Hüseyin Meşe, Ömer Kulaçoğlu, Kadir Dabak, Ercan Üç, Murat Çuhadaroğlu, Yavuz Eryavuz, Özgür Kalay, Mustafa Sözen, Alper Tüýdeş, Cenk Polat, Aslan Ünsal, Murat Saltık, Mehmet Çolakoğlu, Soner Bekir, Mehmet Ali Öktem, Levent Göksoy, Metin Cenkciler, Birol Hatinoğlu, Hakan Kahraman, Birtan Gökeri, Emrah Kayhan, Sacit Bulut, Naci Eyüpoğlu, Mustafa Kuş, Orhan Gül, Ayhan Şevmet, Özden Sağlam, Nedim Yavuz, Metin Tuncer, Yusuf Yılmaz, Yunus Korkmaz, Serhat Karaca, Selman Uzun, Yaşar Yılmazdol, Ferit Başbuğ, Ali Şenel, Basri Akçasoy, Silas Olofson, Nedim İlkin, Süha Aray, Gökçe Coşkun'a,

Yaptığımız işe inanan Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları yetkililerine,

Teşekkür ederiz.

Fazilet Üker, Hami Sami, Mehmet Kutluk, Çetin Çeki, Fatih ve Sedef Uğurlaş, Burak Küçük, Ömer Sözer, Bayram Göçmen, Ahmet Çetin... sizleri saygıyla anıyoruz.

FOTOĞRAFÇILAR

Bu eserde, www.trakus.org platformunda 2007 yılından bu yana fotoğraf paylaşan tüm üyelerin katkısı olmuştur. Tanım kitabı olması nedeniyle fotoğraf seçimlerinde türün özelliklerini gösterebileceğimiz görsel seçimine ağırlık verilmiştir. Tüm üyelerimize teşekkür ederiz.

Ada Ulaş Karan	Aşkın Karalı	Derviş Kökenek	Gazanfer Demirel
Adem Akbıyık	Aslan Ünsal	Durul Yolaçan	Giray Kocaman
Adem Yağız	Ataman Yaşar	Ebru Diker	Gökçe Coşkun
Adnan Ataç	Atanur Sevim	Ekrem Karaduman	Göker Şener
Adnan Bozkurt	Atila Uysal	Ekrem Yanık	Gökhan Coral
Adnan Demir	Atilla Gülerman	Elif Çatalyürek	Gökhan Sözal
Adnan Menevşe	Ayhan Öztürk	Embiya Sancak	Gökhan Sözal
Ahmet Akoluk	Ayhan Şevmet	Emin Yoğurtçuoğlu	Gökhan Sözal
Ahmet Bahadır Çıragöz	Aytekin Karaman	Emine Nurhan Tekin	Gökhan Sözal
Ahmet Çamlıca	Babür Hakarar	Emir Özey	Gökhan Sözal
Ahmet Çatalyürek	Başı Saydam	Emrah Kayhan	Gökhan Sözal
Ahmet Çetin	Basri Akçasay	Emre Kaytan	Gökhan Sözal
Ahmet Kani Vatandaş	Bayram Göçmen	Engin Bıyıkoglu	Gökhan Sözal
Ahmet Karataş	Berat Akkaş	Engin Sağlam	Gökhan Sözal
Ahmet Kirazoğlu	Berkhan Demir	Enis Özpınar	Gökhan Sözal
Ahmet Özbaş	Bertan Kunaç	Ercan Ayancı	Gökhan Sözal
Ahmet Tahir Ersoy	Bilal Kap	Ercan Uç	Gökhan Sözal
Ahmet Yılmaz	Birol Dinger	Ercüment Nadir Baskın	Gökhan Sözal
Ahmet Yılmaz (mat)	Birol Hatinoğlu	Erdoğan Öğretmen	Gökhan Sözal
Akgün Özen	Birtan Gökeri	Ergün Cengiz	Gökhan Sözal
Akın Çoban	Bora Şahin	Erhan Başyigit	Gökhan Sözal
Alev Dağlı Tannkulu	Bora Ünver	Erkan Özkan	Gökhan Sözal
Ali Atahan	Buğra Doğan	Erkan Şen	Gökhan Sözal
Ali Atıcı	Bülent Biçici	Erkan Üskan	Gökhan Sözal
Ali Bali	Bülent Öztürk	Erman Kırakaya	Gökhan Sözal
Ali Çelik	Bülent Uzun	Ersoy Matras	Gökhan Sözal
Ali Çitak	Burak Biçici	Ertan Daş	Gökhan Sözal
Ali Kahveci	Burak Doğan Soysal	Ertan Tiryaki	Gökhan Sözal
Ali Kemal Çerçi	Burak Ercümen	Ertuğrul Barış	Gökhan Sözal
Ali Murtaza Doğan	Burak Küçük	Ertuğrul Korkutmaz	Gökhan Sözal
Ali Osman Yazıcı	Burak Özgür Topçu	Fahri Arpaçay	Gökhan Sözal
Ali Özding	Burhan Başak	Fatih Arslan	Gökhan Sözal
Ali Rıza Altınok	Cafer Gezer	Fatih Bülbül	Gökhan Sözal
Ali Şeker	Çağan Abbassoğlu	Fatih İzler	Gökhan Sözal
Ali Smercici	Çağlar Güngör	Fatih Keleş	Gökhan Sözal
Ali Şenel	Cahit Ağçal	Fatih Kocadağ	Gökhan Sözal
Alihan Zenginer	Can Orbay	Fatih Küçük	Gökhan Sözal
Alp Tamer	Caner Gönel	Fatih Orbay	Gökhan Sözal
Alparslan Ünal	Cavit Bilen	Fatih Sam	Gökhan Sözal
Alper Mandalik	Cem Doğut	Fatih Uğurlaş	Gökhan Sözal
Alper Tüydüş	Cem Sürek	Fatime Demirel	Gökhan Sözal
Alperen Akdemir	Cengiz Çelik	Ferdi Akarsu	Gökhan Sözal
Aral Yaşar	Cenk Polat	Ferit Başbuğ	Gökhan Sözal
Arda Dönerkayalı	Çetin Çeki	Feyyaz Demir	Gökhan Sözal
Arman Camgözoğlu	Cevahir Arduç	Fikret Ahsen Böre	Gökhan Sözal
Arslan Kezer	Cevat Kopanoğlu	Fikret Can	Gökhan Sözal
Arzu Gürsoy Ergen	Cihaner Öztürk	Fikret Yorgancıoğlu	Gökhan Sözal
	Cumhuriyet	F. Kamil Aslankocaeli	Gökhan Sözal

Kemal Kahraman	Murat Danacı	Ömer Ahu	Silas Olofson
Kenan Ulukaya	Murat Demir	Ömer Faruk Karaoğlu	Sinan Küçükçelik
Kerem Bektaş	Murat Genç	Ömer L. Furtun	Soner Bekir
Kerem Kasin	Murat Koçaş	Ömer Kulaçoğlu	Sude Bulut
Kiraz Erciyas Yavuz	Murat Saltık	Ömer Necipoğlu	Süha Aray
Koray Güzel	Murat Soydaş	Ömer Sözer	Şükrü Kaygısız
Koray Kutlutürk	Murat Toru	Ömer Toy	Süleyman Direr
Korhan Özkan	Murat Uyar	Ömer Yarılgan	Süleyman Ezmez
Korhan Üzgü	Murtaza Kaba	Ömral Özkoç	Tamer Yılmaz
Kubilay Ay	Mustafa Akca	Önder Kahraman	Tamer Zeybek
Kürşat Akın	Mustafa Anık	Özlem Rodoplu	Taner Şeremet
Kuzey Cem Kulaçoğlu	Mustafa Erturhan	Özay Özalp Özaydın	Timur Çağlar
Latif Cimilli	Mustafa Gür	Özden Sağlam	Timur Türker
Levent Akduman	Mustafa Kuş	Özker Sonat Pamir	Tuğrul Alp Ünal
Levent Gobut	Mustafa Özdemir	Özgün Sözüer	Tuncer Tozsın
Levent Göksoy	Mustafa Sözen	Özgür Gürgey	Turan Uca
Levent Öztaş	Mustafa Tiryakioğlu	Özgür Gürgey	Turgay Kural
Levent Özerbil	Mustafa S. Türkay	Özlem Köse	Turgut Ege
Levent Yaşar	Mustafa Yalamaoğlu	Özmen Yeltekin	Turhan Alak
M. Coşkun Sancar	Mustafa Yaman	Pınar Sarı	Uğur Demirtaş
M. Kemal Mengeloğlu	Mutlu Salman	Sabri Pala	Uğur Yavuz
Mehmet Akif Keskin	Mücahit Oğuzhan Topçu	Sacit Bulut	Ulaş Oyal
Mehmet Ali Demiral	Naci Eyyupoğlu	Sadettin Avcı	Ulusoy Bali
Mehmet Ali Öktem	Naim Yahşi	Sadık Arslan	Ulvi Kerem Günay
Mehmet Beyhan Şahan	Naki Tez	Sadık Azimli	Ümit Malkoçoğlu
Mehmet Burak Temren	Nedim İlkin	Şahin Kızılsaç	Ümit Özgür
Mehmet Çelik	Nedim Yavuz	Saim Dağ	Ümit Ünal
Mehmet Çetinkoç	Nihat Bezek	Salih Ağircan	Umut Güngör
Mehmet Çolakoğlu	Nihat Kaymaz	Sedat Asar	Vedat Esen
Mehmet Karabulut	Nizamettin Yavuz	Selami Oral	Vedat Soğukpınar
Mehmet Kemal Sondaş	Nurket Barlas	Selçuk Gülnaz	Veyis Sanoğuz
Mehmet Kürşat Uçar	Nuri Çınar	Selçuk Hünerli	Veysel Kahraman
Mehmet Kutluk	Oğuz Aydın	Selçuk Şenal	Veysel Karakullukçu
Mehmet Özel	Oğuz Altun	Selim İmamoğlu	Volkan Donbaloğlu
Mehmet Öztürk	Oğuz Garipağaoğlu	Selim Kaya	Volkan Pek
Mehmet Sinkil	Oğuz İpçi	Selim Özdamar	Yakup Can Dilmener
Mehmet Tiğdemir	Oğuz Kepiroğlu	Selim Tümir	Yakup Şaşmaz
Mehmet Topçu	Oğuz Öner	Selman Uzun	Yaşar Yılmazdöl
Mehmet Ünlü	Okan Akyürek	Şenol Şahin	Yasemin Can
Mehmet Zenginer	Okan Arslangiray	Şenol Uzunoğlu	Yasin Kaya
Metin Alkış	Okan Sezer	Sercan Bilgin	Yavuz Eryavuz
Metin Cenkçiler	Okyay Bulut	Serdar Şatırlar	Yunus Ayhan
Metin Çetin	Olca Odabaş	Serhat Çakıcı	Yusuf Kayhan
Metin Tuncer	Onur Keskin	Serhat Karaca	Yunus Korkmaz
Muammer Kurnaz	Orhan Gül	Serhat Tıgrel	Yusuf Yiğit
Murat Acuner	Orhan Kaya	Serkan Akçadağ	Yusuf Yılmaz
Murat Aldemir	Orhan Turhan (torhan)	Serkan Mutan	Zafer Kılıçoğlu
Murat Çalışkan	Osman Can Altan	Serkan Özaydın	Zafer Kurnuç
Murat Çuhadaroğlu	Osman Erdem	Sezai Göksu	

KAPAK FOTOĞRAFI:

Ötücü Kuğu/Whooper Swan/*Cygnus cygnus* - Enez - Serhat Tigrel

ARKA KAPAK FOTOĞRAFLARI:

Kızıl Şahin/Long-legged Buzzard/*Buteo rufinus* - İzmir - Özgür Kalay
Yalıçapkını/Common Kingfisher/*Alcedo atthis* - Ankara - Serkan Mutan

KAYNAK GÖSTERİMİ:

Furtun, Ö.L., Erciyas Yavuz, K., Karataş, A. (editörler) 2021. Trakus Türkiye'nin Kuşları. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, xxx sayfa.

SUNUŞ

Bildiğimiz kadarıyla üzerinde canlı barındıran tek gezegen Dünya'mız... Oluşumu milyarlarca yıl süren yaşam, milyonlarca yılda çeşitli canlı türlerinin var olma çabasıyla kurulan dinamik ve kırılgan bir denge halinde. Her canlı türü bu denge kurulmasında kendine bir rol edinerek bulunduğu yerlere uyum sağlamış. Kimi türler dar alanlara hapsolmuşken, kuşlar daha rahat yer değiştirmeleri ve kıtalararası özgürce geçiş yapabilmeleri sayesinde bütün coğrafyalara yayılmış ve beraberlerinde birçok başka organizmanın da yayılmasını sağlamışlardır.

Kuşların bazı zararlı organizmaları taşımaları ilk bakışta hoş karşılanmayabilir, fakat bu mikrop, polen ve yumurta taşıma işlemi milyonlarca yıl boyunca devam etmeseydi toplu bağışıklıkların ve biyoçeşitliliğin kapsamı bugünkü kadar geniş olmayacak, dünyadaki yaşam çok daha kırılgan olacaktı. Hatta belki de birçok tür var olamayacaktı.

Onları tanımaya, anlamaya ve en önemlisi varlıklarını sürdürmeye yardımcı olmak adına ülkemizde bugüne kadar görülen kuş türlerinin hepsini bu kitapta topladık. Bu kitap, TRAKUS üyelerinin 2007 yılından bu yana yaptığı binlerce gözlem, çektikleri on binlerce fotoğraf ve sahada edindikleri bilgi ışığında yine TRAKUS üyeleri tarafından derlenerek ortaya çıkarıldı.

Amacımız, ülkemizdeki kuşları tanımanızı ve daha da önemlisi onları korumaya yardımcı olmanızı sağlamak. Onları tanıdıkça sizi kendilerine hayran bırakacaklarından ve saygınızı kazanacaklarından şüphemiz yok, böylece onları çevrenize tanıtip korunmalarına katkı sağlayacağınıza eminiz.

İnsan eliyle doğa ve çevre yıkımı hız kesmeden devam ederken, gezegenimizdeki yaşam için çok önemli roller üstlenen kuşların varlıklarını sürdürmeleri son derece önemli. Doğaya ve kuşlara yardımcı olmanız en büyük dileğim.

Tüm TRAKUS'lulara teşekkürler.

Serhat Tigrel

İÇİNDEKİLER

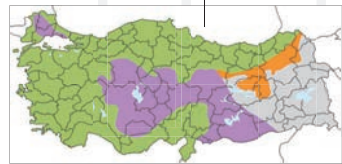
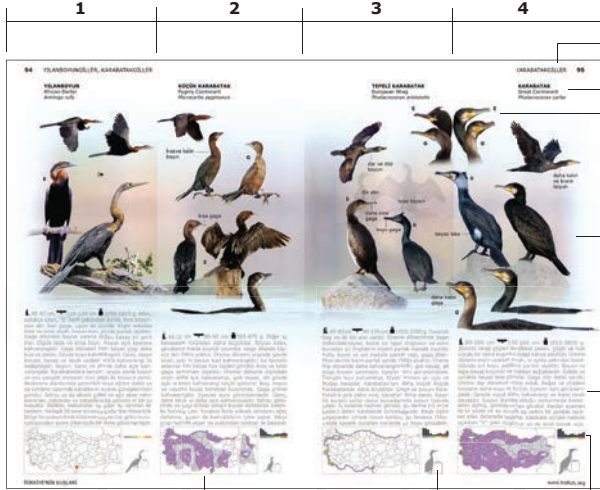
Teşekkür	3	
Fotoğrafçılar	4	
Sunuş	7	
Önsöz	9	
Kitabın Kullanımı	12	
Kuşları Tanımak	14	
Aileler	18	
Ördekgiller	Anatidae	44
Sülüngiller	Phasianidae	64
Dalgıçgiller	Gaviidae	70
Fırtınakırlangıcıgiller	Hydrobatidae	72
Yelkovangiller	Procellariidae	72
Batağangiller	Podicipedidae	74
Flamingogiller	Phoenicopteridae	78
Leylekgiller	Ciconiidae	80
Aynakgiller	Threskiornithidae	82
Balıkçılçiller	Ardeidae	86
Sümsükçiller	Sulidae	91
Pelikangiller	Pelecanidae	92
Yılanboyungiller	Anhingidae	94
Karabatakçiller	Phalacrocoracidae	94
Balıkkartalçiller	Pandionidae	96
Atmacagiller	Accipitridae	98
Toyçiller	Otididae	122
Yelveciler	Rallidae	124
Turnagiller	Gruidae	128
Kocagözçiller	Burhinidae	129
Poyrazkuşugiller	Haematopodidae	130
Yengeçyağmurcunugiller	Dromadidae	131
Kılıçgagagiller	Recurvirostridae	132
Cilibitçiller	Charadriidae	134
Çullukçiller	Scolopacidae	144
Batakıkkırlangıcıgiller	Glareolidae	162
Martigiller	Laridae	164
Korsanmartigiller	Stercorariidae	187
Bağırtlakçiller	Pteroclididae	190
Güvercingiller	Columbidae	192
Gugukçiller	Cuculidae	196
Peçelibaykuşçiller	Tytonidae	198
Baykuşçiller	Strigidae	198
Ebabilçiller	Apodidae	204
Çobanaldatangiller	Caprimulgidae	206
Gökkuzgunugiller	Coraciidae	206
Yalıçapkınıçiller	Alcedinidae	208
İbibikçiller	Upupidae	210
Arıkuşugiller	Meropidae	211
Ağaçkakangiller	Picidae	212
Doğangiller	Falconidae	218

Eskidünya Papağangilleri	Psittaculidae	226
Sarıasmagiller	Oriolidae	227
Örümcekkuşugiller	Laniidae	228
Kargagiller	Corvidae	234
İpekkuyrukçiller	Bombycillidae	242
Hurmayiyengiller	Hypocoliidae	242
Uzunkuyruklu baştankaragiller	Aegithalidae	243
Bıyıklı baştankaragiller	Panuridae	244
Çulhakuşugiller	Remizidae	245
Baştankaragiller	Paridae	246
Toyçargiller	Alaudidae	248
Arapbülbulügiller	Pycnonotidae	256
Kırlangıççiller	Hirundinidae	257
Çıvıngiller	Phylloscopidae	260
Kamışbülbulügiller	Cettiidae	266
Çekirgekamışçınıgiller	Locustellidae	266
Sazkamışçınıgiller	Acrocephalidae	268
Yelpazekuyrukçiller	Cisticolidae	276
Yedikardeşçiller	Leiothrichidae	277
Ötleğengiller	Sylviidae	278
Çalıkuşugiller	Regulidae	286
Çitkuşugiller	Troglodytidae	287
Derekuşugiller	Cinclidae	287
Sıvacıçiller	Sittidae	288
Tırmaşıkkuşugiller	Certhiidae	290
Duvartırmaşıkkuşugiller	Tichodromidae	291
Sığırçıkçiller	Sturnidae	292
Ardıçkuşugiller	Turdidae	294
Sinekkapangiller	Muscicapidae	298
Serçeçiller	Passeridae	316
Dağbülbulügiller	Prunellidae	320
Kuyruksallayangiller	Motacillidae	322
İspinozçiller	Fringillidae	328
Kirazkuşugiller	Emberizidae	340
Mahmuzlukirazkuşugiller	Calcariidae	349
Türkiye Kuşları ve Biyocoğrafya		350
Türkiye'nin Doğal Yaşam Ortamları		354
Türkiye'de Göç		360
Önemli Gözlem Alanları		361
Mini Sözlük		368
Türkiye Kuş Türleri Listesi		370
Liste Dışı Türler		396
Kaynaklar		398
Türkçe Dizin		400
Latince Dizin		404
İngilizce Dizin		408

SAYFA YAPISI, AÇIKLAMALAR

Bu kitapta taksonomik sınıflandırmada kullanılan IOC Dünya Kuşları Listesindeki (v10.1) (Gill vd., 2020) sistematik sıraya uyulmaya çalışılmış ancak benzer türlerin aynı veya karşılıklı sayfalarda görünmesinin ve kitabın genel sayfa yapısının korunmak istendiği durumlarda bu sıralamanın dışına çıkmıştır.

Sayfalar dikey olarak ikiye bölünmüş ve karşılıklı sayfalarda aynı aileden birbirine benzer 4 türün bir arada görülmesi amaçlanmıştır. Bazı sayfalarda aileleri bir arada sunmak ya da okuyucunun benzer türleri rahatça karşılaştırmasına imkan sağlamak için bu düzen dışına çıkmış bir sayfada 1 tür ya da 3 türe yer verilmiştir.

Şahin/Common Buzzard/Buteo buteo

HARİTALAR

- (yeşil) **Yerli/Her zaman**
Yıl boyunca bulunduğu bölgeler.
Üreyen, yıl boyunca görülen kuşlar.
- (gri) **Geçit**
Göç sırasında geçit yaptığı bölgeler.
Göç zamanı kısa süreli konaklamalar sırasında görülen kuşlar.
- (turuncu) **Yaz göçmeni**
Yaz aylarında bulunduğu bölgeler.
Üremek amacıyla ilkbaharda gelip sonbaharda giden kuşlar.
- (mor) **Kış göçmeni**
Kış aylarında bulunduğu bölgeler.
Sadece kış aylarını geçirmek için gelen kuşlar.
- (kırmızı nokta) **Rastlantısal konuk**
Rastlantısal olarak bulunduğu bölgeler.
Sadece bir veya birkaç kez görülen kuşlar.

Hem arazide kullanıma uygun bir kitap boyutundan vazgeçmemek hem de yeterli bilgi verebilmek adına yazı puntoları küçük kullanılmıştır. Haritalarda çok küçük boyalı alanlara dikkat edilmelidir.

AİLE ADI

(Türkçe)

TÜR ADLARI

(Türkçe/İngilizce/Bilimsel)

KARŞILAŞTIRMA/DETAY GÖRSELLERİ: İki türü ayırt etmekte önemli olan özelliklerini veya bir türün önemli tanım özelliğini vurgulayan gösterimler.

ARKA PLAN: Arka plan görsellerinde türlerin genel olarak bulunduğu habitatın ve türün davranış özellikleri vurgulanmaya çalışılmıştır. Türün kış formu/üreme formu görsellerinin bazı durumlarda arka plandaki habitat ve mevsim ile ters düşebileceği dikkate alınmalıdır.

METİN: Türün tanımsal özelliklerinin anlatıldığı bölümdür. Kanat açıklığı, ağırlık gibi fiziksel özelliklerinin gösterilmesi ile başlar. İçerikte ise türün tanım, habitat ve beslenme bilgilerine yer verilir.

MEVSİMSSEL DAĞILIM:

www.trakus.org fotoğraf kayıtları verilerinden oluşturulmuştur. Genel gözlemlere bağlı bir veri olarak değerlendirilmemelidir. Boş olan grafikler ülkemizde türün henüz fotoğraflanmadığını belirtir. Dört mevsim, 12 ay dağılımını gösterir.

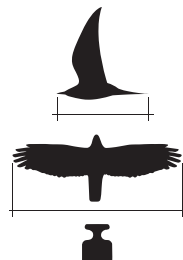

KİTABA GÖRE ORAN: Sistematik olarak ölçülen kuşların boyutları aşağıda açıklandığı gibi verilmektedir. Değişik ortamlarda ve davranış biçimlerinde farklı postür gösteren kuşların boylarını insanlardaki gibi ölçmek mümkün olmasa da tahmini oranı verebilmek için türlerin kitaba göre oranı görseli kullanılmıştır.

BOY: Sırt üstü yatırılmış kuşun kuyruk ucundan gaga ucuna kadar olan uzunluktur.

KANAT AÇIKLIĞI: Kanatları tam açık kuşun iki kanat ucu arasındaki uzunluktur.

AĞIRLIK: Kuşun ağırlığıdır.

AİLE BİLGİLERİ

Aile bilgileri sayfalarında, ilgili aileden türlerin görselleri, dünyadaki tür sayısı/ülkemizdeki tür sayısı, sayfa numarası, aile adı, bilimsel aile adı ve aile hakkında genel bilgiler yer almaktadır.

BOYUTLAR

Aynı sayfada veya karşılıklı sayfalarda kuşların boyutlarının birbirlerine oranları mümkün olduğunca dikkate alınmaya çalışılmış ancak diğer sayfalardaki kuşlarla oran gözetilmemiştir. Türlerin boyutları hakkındaki değerlendirme metin başlarındaki türün verileri dikkate alınarak yapılmalıdır.

KISALTIMLAR, SEMBOLLER

- E Ergin
- ♀ Dişi
- ♂ Erkek
- G Genç*
- ü Üreme giysisi
- üd Üreme dışı giysisi
- Yurtdışında çekilmiş fotoğraf**
- İllüstrasyon

*Türlerin tam ergin giysisine eriştikleri zamana kadar olan giysi, genç (G) olarak belirtilmiştir.

**Türün ülkemizde görülme ihtimalinin az olduğu dönemlere ait görselleri için genellikle yurtdışında çekilmiş fotoğraflar kullanılmıştır.

İŞARETLEMELER

Türler arasındaki farklılıkları, türün önemli özelliklerini göstermek için çizgi ve açıklamalarla işaretleme yapılmıştır. Özgün türle işaretleme kullanılmamıştır.

RENKLER

Doğal ortamda çekilmiş olan fotoğraflardan derlenen kuş görsellerinde ışık, gölge, yansıma nedeniyle oluşan farklılıklar düzenleme sırasında giderilmeye çalışılmışsa da doğallığı fazla bozmamak adına görseller mümkün olduğu kadar az müdahale edilmiştir. Bu sebeple tanım metinlerinde yer alan renk bilgileri ile görsellerin farklılık gösterebileceği dikkate alınmalıdır.

SES VE DİĞER DETAYLI BİLGİ

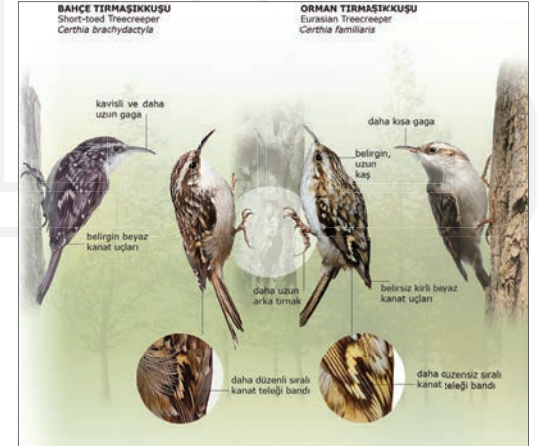
Birkaç tür hariç tür tanım metinlerinde kuş sesleri ile ilgili fonetik bilgiye yer verilmemiştir. Kuş tanımlamada en önemli özelliklerden biri olan ses dosyaları ve bu kitapta sunulan tüm türlerin daha detaylı bilgilerine ulaşabilmek için www.trakus.org sitesini ziyaret edebilirsiniz. Her ne kadar önemli özelliklerini sunmaya gayret etmiş olsak da internet sitemizin tür sayfalarındaki bilgileri, 200.000'i aşkın fotoğrafı ve bilgilerini inceleyerek, habitat çeşitlilikleri, mevsimsel kayıtları gibi birçok konuda daha detaylı bilgi sahibi olabilirsiniz. Türkiye Kuş Türleri Listesi dâhil tüm bilgilerin güncel haline erişebilirsiniz.

Kuş fotoğrafları, gözlemcileri için önemli bir kaynak olan www.trakus.org ailesine katılarak gözlemci, fotoğrafçı grupları ile tanışabilir, forumlarda merak ettiklerinizi paylaşabilir, kendi tür listenizi oluşturabilirsiniz.

GÖRSELLER

Kuş görselleri www.trakus.org internet sitesinde 2007 yılından bu yana arşivlenen, üyelerimizin yurtiçinde çektikleri fotoğraflardan dekupe edilerek hazırlanmıştır. Ülkemizde henüz fotoğraflanmayan türler veya herhangi bir türün üreme, genç vb. formları yine üyelerimizin yurtdışında çektikleri fotoğraflardan derlenmiştir. Türün fotoğrafı hiç olmadığı durumlarda illüstrasyon ekibimizin çizimlerine yer verilmiştir. Bu görseller "yurtdışında çekilmiş fotoğraf" ve "İllüstrasyon" işaretlemeleri ile gösterilmiştir. Arka plan görsellerinin hazırlanmasında www.trakus.org sitesi üyelerinin çektikleri fotoğraflar kullanılmıştır.

www.trakus.org

Kuşları Tanımak

Kuşları öğrenmeye başlarken, ilk başlarda çok sınırlı sayıda tür tanımlanabilmektedir. Ancak düzenli gözlem yapmak, kuşları fotoğraflamak, gözlem yaparken bazı önemli noktalara dikkat edip detaylı notlar almak, kuşların tanımlanması konusunda oldukça yardımcı olacaktır. Her ailede ya da tür gruplarında dikkat edilmesi gereken özellikler birbirlerinden farklıdır. Bu sebeple bir rehber kitap ile vakit geçirmek hangi grupta hangi özelliklere dikkat edilmesi gerektiği konusunda önemli bir tecrübe sağlar.

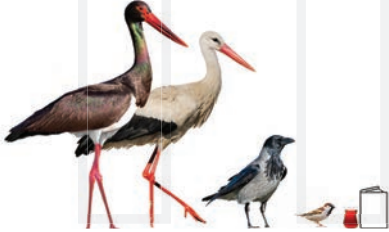
Kuş gözlemlerken ilk yapılması gereken kuşu mümkün olduğu kadar uzun süre izlemektir. Rehber kitaba her zaman bakılabileceğinden kuşu gözlemleme fırsatı kaçırılmamalıdır. Kuş her an ortamdan uzaklaşabilir veya saklanabilir. Arazideyken kuşları rahatsız etmemek için özen göstermek ve sessiz olmak kuşları daha rahat duymamızı ve onların daha toleranslı davranmalarını sağlar. Kalabalık gruplar halinde gözlem yaparken toplu halde durarak daha fazla kuş türü görmeye şansımızı artırabiliriz. Dağınık ve hareketli gruplar kuşları tedirgin edecektir.

NELER GEREKLİ?

Yakınlaştırma gücü 8, merceç çapı 40 mm (8x40) olan dürbün, kuş tanım kitabı, not defteri ve kalem kuş gözlemciliği için yeterlidir. Teleskop daha uzaklardan gözlem yapmanızı veya daha detaylı incelemenizi sağlar, ancak şart değildir. Su geçirmez bir sırt çantası, araziye ve hava koşullarına uygun giysiler de güvenliğinizi ve rahatlığınızı sağlamak açısından önemlidir. Gözlemlediğiniz kuşları fotoğraflamak, daha sonra yapacağınız değerlendirmeler için önemlidir. En az 300 ya da 400 mm odak uzaklığına sahip lens ile kullanacağınız bir fotoğraf makinesi ile tanım fotoğrafları çekilebilir. 10x ve üzeri optik zoom özellikli herhangi bir dijital kamera da doğru sabitletiğinde tanım fotoğrafları çekmek için yeterli olacaktır.

GENEL İZLENİM

Gözlem yaparken, genel bir izlenim ile başlanmalıdır. İlk tespit "Kuşa göze çarpan ilk şey nedir?" olmalıdır. Bu sorunun cevabı kuşun şekli, boyutu, rengi ve desenlerinin birleşik bir tanımıdır. Örneğin, "Uzun kırmızı bacaklı, leylek benzeri bir gövdeye sahip, kırmızı gagalı, siyah beyaz bir kuş."

Kara Leylek Leylek Leş Kargası Serçe

BOYUT ve DURUŞ

Kuşun boyutları tahmin edilmeye çalışırken bilinen bir kuş ya da objeden (bkz. tür sayfalarındaki kitaba göre oran görselleri) yola çıkarak boyut karşılaştırması yapılabilir. Örneğin Serçe veya Leş Kargası boyutlarında. Boyutlar ilk göze çarpan özelliklerden olduğu için, en başta yanlış tanımlanmış bir boyut daha sonra yanlış ipuçlarının da izlenmesine sebep olur. Bir kuşun o anki davranışına bağlı olarak duruş şekli de boyut ve şekil ile ilgili farklı izlenimlere neden olabilir.

Gri Balıkçıl

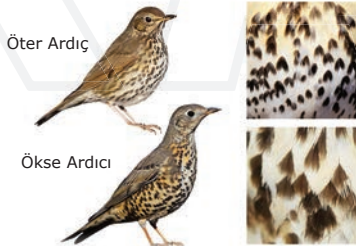
Balıkçılar gibi uzun boyunlu kuşlar boyunlarını gövdelerine çektiklerinde olduklarından daha kısa ve farklı görünür.

Soğuk havada tüylerini kabartan bir Kızılgerdan normalden daha iri ve yuvarlak durur.

GIYSİ

Giysilerindeki renkler, desenler, detaylar kuşların tanımlanmasında önemlidir. Öter Ardic, Ökse Ardic'nden kalp şekilli göğüs benekleri ile farklılık gösterir.

Öter Ardic

Ökse Ardic

Erkek, dişi ve gençler farklı giysilere sahip olabilirler. Üreme dişi ve üreme dönemi giysileri de farklılık gösterebilir. Genellikle üreme döneminde daha canlı renklere sahip olurlar. Cinsiyet ve yaş ayrımı da genellikle giysi özellikleri ile tespit edilebilir. Özellikle benzer türlerdeki gençleri ve dişileri ayırt etmek zordur. Genellikle daha canlı renklere sahip erkeklerin ayırt edici özellikleri daha belirgindir.

Kızılkuyruk

Kara Kızılkuyruk

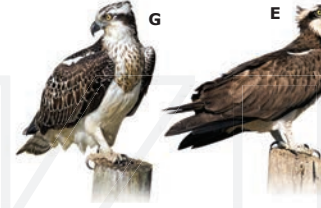
Dört yılda ergin giysisine kavuşan büyük martılarda genç-ergin ayrımı yapabilmek için yaşlara göre giysilerdeki farklılıkları bilmek önemlidir.

Gümüş Martı yaşlara göre giysi farklılıkları

E 3 2 1

Atmacagiller'de de olduğu gibi Balık Kartalı ergin giysisine kavuşana kadar sırt ve kanat tüylerinin ucunda açık renk alanlar vardır. Ergin giysisinde tekdüze renge sahip olurlar.

KUYRUK DETAYLARI

Kuyruk, kuyruksokumu ve kuyruk altı detayları birçok benzer türün ayrımında kesin sonuca ulaşmanızı sağlar. Kuyrukkakanların ayrımında oldukça yardımcı olur.

Karakulaklı Kuyrukkakan Aksırtlı Kuyrukkakan

KAFA

Birçok ötücü grubunda kafanın renklenmesi ve desenlenmesini iyi gözlemlemek tür tanımlamada oldukça faydalıdır. Kafa şekli ve rengi; kaş, sürme ve bıyık çizgisi, bunların uzunlukları/rengileri; gıdı rengi; göz halkası; gözpinarı; diğer renk veya lekelenme özellikleri dikkatlice gözlemlenmiş bir kirazkuşunun tanımlanmasında ciddi bir aşama kaydedilmiş olacaktır.

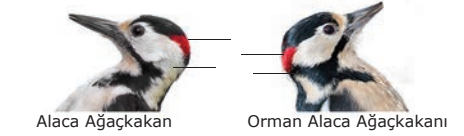

Kirazkuşu

Kızıl Kirazkuşu

Doğu Kirazkuşu

Orman Alaca Ağaçkakanı'nda siyah bıyık çizgisi enseye kadar uzanırken Alaca Ağaçkakan'da ulaşmaz. Erkeklerde ensede kırmızı leke vardır.

Alaca Ağaçkakan

Orman Alaca Ağaçkakanı

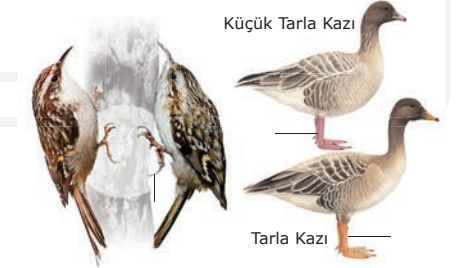
GAGA

Gaga şekli, boyutu ve rengi türün ayrımında sıklıkla kullanılan bir karakterdir. Örneğin; yassı ve ince gagalı bir ötücü, böceklerle beslenen bir ailenin üyesi, konik ve kuvvetli gagalı bir ötücü tohumcul bir ailenin üyesidir. Kıyı kuşları tanımlanırken gaga/kafa uzunluğu oranı ve gaganın şekli tür teşhisinde önemli bir ipucudur.

BACAKLAR, AYAKLAR, TIRNAKLAR

Ayaklarda renkler ve yapı önemli olduğu kadar bazen tırnak uzunluğu bile türleri ayırt etmekte önemli bir ayrıntı olabilir. Orman Tırnaşıkkuşu'nun Bahçe Tırnaşıkkuşu'na göre daha uzun olan arka tırnağı önemli bir ayırt edici kriterdir. Tarla Kazı'nda bacaklar parlak turuncu, Küçük Tarla Kazı'nda ise pembe.

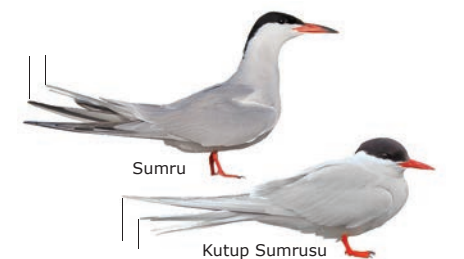
Küçük Tarla Kazı

Tarla Kazı

Bahçe ve Orman Tırnaşıkkuşları

KANAT-KUYRUK UZUNLUĞU

Kanat-kuyruk oranı birçok benzer türün ayrımında dikkat edilmesi gereken önemli bir özelliktir. Sumru'da kanat uzunluğu kuyruğu aşmazken Kutup Sumrusu'nda aşar.

Sumru

Kutup Sumrusu

44

174/36

ÖRDEKGİLLER Anatidae

Antarktika hariç her yerde dağılım gösteren kozmopolit bir ailedir. Bu ailede 53 cins, 174 tür ve 243 takson yer alır. Ördekler, kazlar ve kuğular bu ailenin üyesidir. Türkiye'de 18 cinsle ait 36 tür kaydedilmiştir. Sulak alanlarda yaşarlar. Gaga geniş ve üstten basık, gaga dibi yumuşak derili, gaga ucunda "tırmak" adı verilen kalkan şeklinde bir çıkıntı vardır. Özellikle plankton filtreleyen türlerde, gaga kenarında tırtıklı plakalar yer alır. Perdeli ayakları palet görevi görmek için vücudun arkasında bulunur. Kanatları kısa ve kuvvetlidir, bu ağır kuşların havalandırması ve uçuşu için kesintisiz momentum gerektirdiğinden hızlı kanat çırparak uçarlar. Hemen hemen bütün türleri dalabilir, bazıları ise sadece tehlike durumlarında bunu yaparlar. Çoğu türü, sürü halinde bulunur. Zamanlarının büyük kısmını suda geçiren bu aile üyeleri, tüylerinin su geçirmezliğini sağlamak için gün içinde sürekli bakım yapar. Yağ bezi bu ailede oldukça gelişmiştir. Dalarak, su yüzeyinden ya da karada otlayarak beslenirler. Bitkiler, tohumlar, omurgasızlar ve balıklarla beslenirler.

64

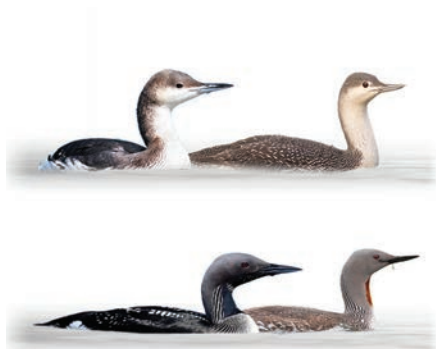

180/9

SÜLÜNGİLLER Phasianidae

En yüksek çeşitlilik Güneydoğu Asya ve Afrika'da bulunmaktadır. Tarsusları kozmopolit dağılım gösteren bir ailedir. Bu ailede 51 cins, 180 tür ve 524 takson yer alır. Sülünler, keklikler, hindiler ve orman tavukları bu ailenin üyesidir. Türkiye'de 8 cinsle ait 9 tür kaydedilmiştir. Deniz seviyesinden ağaç sınırının üzerine kadar olan bölgede dağılım gösterirler. Açık alan ve orman kuşlarıdır. Kısa ve kalın gagalı, kısa ve yuvarlak kanatlı, çok hızlı kanat çırpın tıknaz kuşlardır. Genellikle erkekler dişilerden büyüktür. Tarsusları çoğunlukla çıplaktır, bazı türlerin erkeklerinde mahmuz bulunur. Koşmak ve yürümek, uçmaktan daha fazla kullandığı için bacakları kuvvetli ve çoğunlukla kısadır. Yuva yapmak, beslenmek gibi farklı yaşam evrelerini aynı habitatta geçirirler, büyük bir kısmı yerlidir. Üreme mevsimi dışında çoğunlukla büyük gruplar halinde bulunurlar. Mevsime bağlı olarak besin tercihlerinde farklılık gözlenir. Genel olarak tohum, yaprak, çiçek, kök, yumru gibi bitkisel materyallerle ve omurgasızların larvalarından küçük sürüngenlere kadar geniş bir yelpazede hayvansal besinlerle beslenirler. Yerde yuva yaparlar.

70

5/3

DALGIÇGİLLER Gaviidae

Holarktik Bölge'de dağılım gösteren bir ailedir. Bu ailede 1 cins, 5 tür ve 6 takson yer alır. Türkiye'de 3 tür kaydedilmiştir. Çoğunlukla denizde bulunurlar. Dalgıçlar, vücutları etkin şekilde dalmaya uyumlu olarak damla şeklini almış, karakteristik su kuşlarıdır. Uzun vücutları ve boyunlarıyla iyi bir balık avcısıdır. Kısa ve kuvvetli ayakları su altında en verimli iş göreceği şekilde vücudun arka kısmında yer alır. Bu nedenle karada hantaldırlar. Vücutları yüzerken suya iyice gömülür. Oldukça iridirler. Farklı cinsiyetlere ait kuşlar benzer görünümündedir, erkekler daha hantaldır ve görece daha iridir. Uçarken boyunlarını uzatır ve gövdeye göre daha aşağıda tutarlar. Karabataklardan oransal olarak çok kısa kuyrukları, daha toplu vücutları ve gaga şekilleri ile ayrılırlar. Batağanlardan ise daha büyüktür. Taraklılara kıyasla daha uzun boyna; daha kalın ve düz gagaya sahiptirler. 75 metreye kadar daldıkları bilinmektedir. Yüksek enlemlerde orman ya da tundra ekosistemindeki göllerin kıyısında kurdukları yuvalarda ürerler. Göçlerini genelde su üzerinden ve küçük gruplarla gerçekleştirirler.

FIRTINAKIRLANGICIGİLLER Hydrobatidae

Bütün okyanuslarda görülen kozmopolit bir ailedir. Bu ailede 2 cins, 18 tür ve 22 takson yer alır. Türkiye'de 1 tür kaydedilmiştir. Fırtınakırlangıcılarının taksonomik durumu oldukça karmaşık olup henüz kesin olmamakla birlikte, bir ayrım yapabilmek için Güneyli Fırtınakırlangıcıgiller-Oceanitidae ve **Kuzeyli Fırtınakırlangıcıgiller**-Hydrobatidae olarak ikiye ayrılırlar. Açık denizler ve okyanuslarda çoğu zaman grup veya sürüler halinde görülen pelajik türlerdir. Deniz kuşlarının en küçükleridir. Tüpburunlu, kısa kanatlı kuşlardır. Birçok türde kuyruk çatallıdır. Uçma telekleri güneş ışınları ve tuzlu suya dayanıklı olan yoğun melanin içerikli, koyu renktedir. Uçuşları kararsız tipte, kısmen yarasalarinkine gibidir. Su yüzeyine oldukça yakın uçarlar, oldukça az konarlar. Genellikle planktonik kabuklular (Crustacea) ve küçük balıklarla beslenirler. Beslenirken çoğunlukla havada askıda kalarak besinlerini toplarlar. Deniz suyunu içebilir ve fazla tuzu Yelkovanlar (Procellariidae) gibi tüpsü burun deliklerinde yer alan tuz bezleriyle dışarı atarlar. Monogam kuşlardır, adaların kayalık kesimlerindeki kovuklarda kalabalık gruplar halinde ürerler ve predatörlerden korunmak için geceleyin yuvalanma alanlarına gelip yavrulannı beslerler.

YELKOVANGİLLER Procellariidae

Bütün okyanuslarda görülen kozmopolit bir ailedir. Bu ailede 16 cins, 99 tür ve 125 takson yer alır. Türkiye'de 2 tür kaydedilmiştir. Açık denizler ve okyanuslarda sürüler halinde görülen pelajik türlerdir. Hem yaşam şekilleri hem de morfolojik olarak Tüpburunlular takımının diğer üyeleri ile benzerlik gösterirler. Bilimsel adını fazla tuzu atmak için tuz bezlerinin yer aldığı tüpsü burun deliklerinden alırlar. Tüpsü burunları sayesinde koku duyuları oldukça gelişmiştir ve hem besin bulma hem de yön tayininde oldukça iyi iş görür. Gagaları kuvvetlidir, çengelli keskin gagalarının ucu denizde çetin avların yakalanmasında yardımcıdır. Dar ve uzun kanatlı deniz kuşlarıdır. Kanatlarını gergin ve düz tutarlar. Denizlerde ve okyanuslarda çok uzun mesafelere göç edip, uçabilirler. Uçarken kanat çırpmadan rüzgâr akımıyla birlikte kilometrelerce süzülerek yol alırlar. Uçuştaki koyu renk üst taraf ve açık renk alt taraf birbirini takiben görünür. Monogamdırlar, koloni halinde ürerler. Göç edenler dahi üreme bölgelerine bağlıdır. Besinleri çok çeşitlidir; mürekkepbalıklarından kabuklulara (Crustacea), balık atıklarından leşlere kadar değişir.

BATAĞANGİLLER Podicipedidae

Antarktika hariç diğer bölgelerde görülen, Yeni Dünya'da yüksek çeşitlilik gösteren bir ailedir. Bu ailede 6 cins, 23 tür ve 54 takson yer alır. Türkiye'de 5 tür kaydedilmiştir. Siğ ve bol bitki bulunan sulak alanlar ile deniz kıyılarında yaşayan türlerdir. Dalmaya uyum sağlamış su kuşlarıdır. Eşlerin dış görünüşü ayırdır, sadece erkekler görece daha iri ve daha uzun gagalıdır. Böcekçi beslenen türlerde gaga kısa ve güçlü, balıkla beslenen türlerde ise oldukça uzun ve sivridir. Büyük türleri uzun boyunlu, küçükleri daha kısa boyunludur. Kuyrukları yok denecek kadar indirgenmiştir. Dalmaya uyumlu olarak burun delikleri yarık şeklindedir. Ayakları su kuşlarının çoğundan farklı olarak perdeli olmayıp parmak yanları uzun ve kalın lobludur. Ayakları su altında daha verimli dalaşa uygun olarak vücudun gerisindedir. Bu yüzden karada hantaldırlar. Doğrudan kafayı öne, aşağıya eğip dalan türleri ile birlikte sudan sıçrayıp daha derine ulaşmak için dik açıyla dalan türleri de vardır. Su yüzeyine yakın uçarlar. Omurgasızlar, balıklar ve bitkilerle beslenirler.

18/1

72

99/2

72

23/5

74

ORMANHOROZU

Black Grouse
Lyrurus tetrix

👤 45-60 cm 🖐️ 65-80 cm 🏺 750-1250 g. Büyük boy bir kuştur. Erkeklerde gövde tamamen yanardöner mavimsi siyah, kuyruk altı ve omuz başı beyaz, kanat örtü teleklerinin ucu beyazdır. Uçma teleklerinin ucunda ince beyaz çizgi bulunur. Kuyruk uzun, çapa şeklinde ve geniş bir çatallı vardır. Parlak kırmızı ibiği üreme döneminde oldukça belirginleşir. Dişi daha küçüktür, kızılması kahve renkler hâkimdir ve vücudun tamamı koyu kahverengi desenlidir. Gözün arkasında açık renkli silik bir sürme göze çarpar. Kuyruk çatallı ve kanat çizgisi daha az belirginler. Genç, dişiyi benzer. Genel olarak orman ve ağaçlıklıları birleştirtilen alanlarda, seyrekleşen orman, nemli fundaklıklar ve çayırda yaşar. Yuş sürgün ve tomurcukları ve iğne yapraklı ağaçların kozalaklarıyla beslenir. Yavruları yumurtadan ilk çıktıkları dönemde yüksek oranda böcekler, özellikle karıncalarla beslenir.

DAĞHOROZU

Caucasian Grouse
Lyrurus mlokosiewiczi

 38-53 cm
  67-75 cm
  712-1005 g.
 Büyük bir kuştur. Erkek tamamen metalik siyahtır. Aşağı doğru uzun, kıvrık ve çatallı bir kuyruk vardır. Omuzlarda beyaz leke bulunur. Gözlerin üzerinde iki yanda da bulunan ibikler kırmızıdır. Kanat altı örtüleri beyazdır. Dişi, erkekten biraz küçüktür. Kahverengi tonlar hakimdir. Alt taraf açık, üst taraf biraz daha koyu kahverengidir. Kahverengi üzerine enine incin siyah çizgilenmeler vardır. Kuyruk neredeseyse kare şekillidir, kuyruk altı kahverengi kırgıllıdır. Genç, dişiye benzer, tüyler daha kızıl kahverengidir. Yüksek dağ kuşudur, 1500 m üzerinde yaşar. Huş ağaçları ve orman güllerinin bol olduğu alanları tercih eder. Temel besini tohumlar, bitki filizleri ve köklerdir. Yavrular yumurtadan ilk çıktıkları dönemde yüksek oranda böceklerle beslenir.

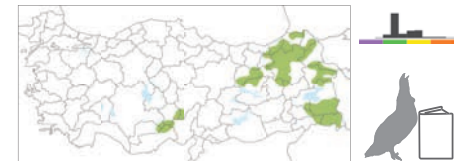
URKEKLİK

Caspian Snowcock
Tetraogallus caspius

♂ 55-61 cm   🦋 95-105 cm   🏺 1800-2684 g. Oldukça iri bir keklik türüdür. Genel olarak gri renkler hâkimdir. Gövde gri üzerine boyuna ince açık kahverengi benekleri-ri. Tepe, kulak örtüleri ve gözünarında gri kahve tonlar götürülür. Sarı göğ derisi gözün arkasından doğru devam eder. Gıdı ve boyun yanlarındaki temiz beyazlık, koyu gri bir bıyıkla bölünür. Erkekke bıyık göğse doğru daha daralarak geniş göğüs kolyesi ile birleşir. Kafası daha iri görünür. Özellikle üreme döneminde erkeklerin gagası daha koyu ve iri görünür. Dişi daha küçüktür, benekler daha ufaktır, daha soluk renklerle sahiptir, yüzündeki beyazlık daha azdır ve ayağında mahmuz bulunmaz. Genç, dişiye benzer, soluk renklidir. Uçuşta el ve kol tekeleleri beyaz, kenarları siyah görünür. Otüşü güçlü bir ısılda benzer, öterken boynu uzatarak gagayı gökyüzüne

doğru çevirir. 2000 m ve üzerindeki yüksek kayalıklar, taşlık dağ yamaçları ve yüksek yaylalarda bulunur. Genellikle uçmak yerine koşarak yükseklere çıkmayı tercih eder. Kazıyarak çıkardığı bitki kökleri, tohumlar, yeni filizlenmiş otları taze sürgünleriyle beslenir.

TARLA KIRAZKUŞU

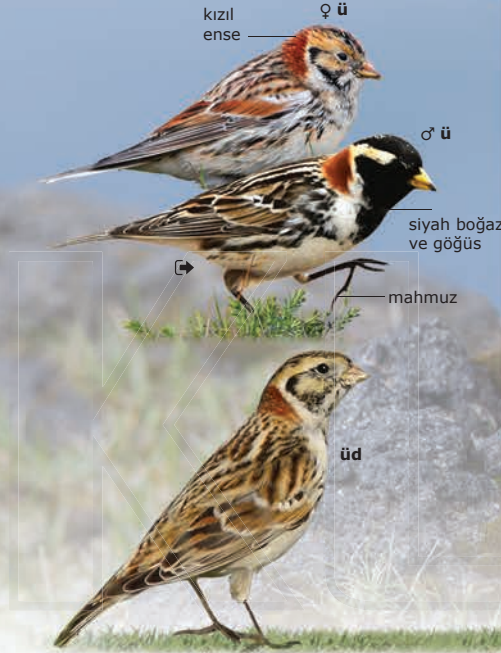
Corn Bunting
Emberiza calandra

17-19 cm 26-32 cm 32-67 g. En büyük kirazkuşudur. Kalın gagalı ve tıknaz yapılıdır. İri bir Serçe'nin dışına benzer. Üst taraflar grimsi sütlü kahverengi üzeri kahverengi çizgilidir. Alt taraf beyaz üzeri kahverengi çizgili; göğüs kalın, bögür ise ince çizgilidir. Kanatta ve kuyruksokumu beyaz bulunmaz. Üst gagada "S" harfi şeklinde kesici kenar bulunur. Dişi ve erkek benzer görünümündedir; ancak erkek dışından yaklaşık %20 daha büyüktür. Uçuş sırasında ve özellikle konmadan önce bacakları sallaması, ötücülerde pek görülmeyen bir özelliktir. Bir tele, bitkiye ya da toprak tümseğe tüneyip öterken görülür. Genellikle bitki tohumlarıyla beslenir. Üreme döneminde yüksek oranda kelekler, örümcekler, solucanlar gibi küçük omurgasızlarla beslenir.

MAHMUZLU KIRAZKUŞU

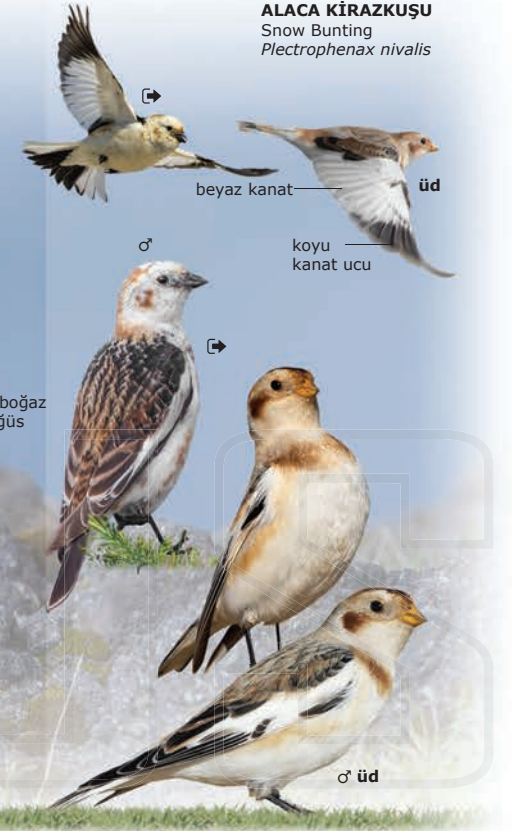
Lapland Longspur
Calcarius lapponicus

15-17 cm 25-28 cm 22-35 g. İri, tıknaz bir kuştur. Sarı gagalıdır. Dış kuyruk teleklerinden ikisi beyazdır. Üreme dönemindeki erkekte ense kırmızı, enseyi yanaklardan ayıran ince çizgi ve sürme beyaz, başın geri kalan kısmı ve boğaz siyahtır. Karın beyaz, bögür siyah çizgilidir. Üst kısımlar siyah-kahverengidir. Üreme dönemi dışında erkekte koyu tepe, koyu kahverengi çizgilidir. Yüz sütlü kahverengidir ve kulak örtüleri gerisinde iki koyu benek belirir. Üst kısımlar kahverengi üzeri koyu çizgili, bögür ise krem rengi üzeri koyu çizgilidir. Dişi, üreme dışı erkeğe benzer; kafa, bıyık çizgisi ve yüz deseni daha koyu, ense daha kırmızıdır. Genç, üreme dışı erkeğe benzer; daha çizgili görünümündedir. Deniz kıyıları ve turbalıklarda bulunur. Tohumlar ve omurgasızlarla beslenir.

ALACA KIRAZKUŞU

Snow Bunting
Plectrophenax nivalis

14-18 cm 32-38 cm 18-56 g. Üreme dönemi erkekte alt kısımlar ve baş tamamen beyaz, üst kısımlar siyahtır. Kuyruksokumu ve kısa olan kuyruk üst örtüleri beyazdır. Dıştaki üç kuyruk teleği beyaz, uçlara doğru siyah beneklidir. Kanadın büyük bir kısmı beyaz; alula, el teleklerinin ucu, kın telekleri ve gaga siyahtır. Dıştepe ve ense daha koyu, üst kısımlar daha kahverengi, kanat daha az beyazdır. Üreme dönemi dışında dişi ve erkek benzer görünümündedir; erkekteki beyaz bölgeler sütlü kahverengi, siyah tüylerin uçları kahverengi, gaga sarıdır. Gençte kafa ve göğüs grimsi kahverengi olup açık renk göz halkası vardır. Üst kısımlar gri üzeri koyu çizgilidir. Ağaçsız dağ tepeleri; kumluk, çakıllık deniz kıyılarındadır. Tohumlar ve böceklerle beslenir.

TÜRKİYE KUŞLARI ve BİYOCOĞRAFYA

Bulunma durumlarına göre kuşlar; yerli (Yeşilbaş, Karatavuk, Kızkuşu vs.), üreme (yaz) göçmeni (Leylek, Yeşil Ankuşu, İbrik, Taşbülbul, Taşkızıl vs.), kış göçmeni (Tarakdis, Ötücü Kuğu, Dağ İspinozu vs.), geçit kuşu (Ala Doğan, Sürmeli Kızkuşu, Doğu Cılıbı, Orman Çıvgını vs.), rastlantısal (vagrant) (Buz Dalgıcı, Çizgili Kumkuşu, Gökner Kargası, Akbaşlı Kirazkuşu vs.) ana başlıklarında gruplandırılabilir. Bazı türler, tam olarak yukarıdaki gruplardan birine girmeyebilir. Küçük Alamecek gibi bazı türler konargöçer (nomadik) dağılım gösterebilir.

Türkiye kuşlarının hepsi, Gök Doğan, Balık Kartalı gibi Antarktika dışında bütün kıtalarda görülen (koz-mopolit) türlerden değildir. Çoğu tür, dünyanın belli kısımlarında yaşamaktadır. Hayvanlar açısından kıta hükümündeki zoocoğrafik bölgeler, ilk kez 1858'de Philip Lutley Sclater tarafından kuşların dağılımına göre belirlenmiştir. Türkiye, zoocoğrafik açıdan "Eski Kuzey" anlamına gelen Sahra'nın kuzeyindeki Afrika, Avrupa ve Himalayalar'ın kuzeyindeki Asya'yı içine alan Palearktık Bölge'de yer alır ve ülkemizdeki kuş türlerinin büyük bir kısmı bu bölge faunasına aittir. Aslında bu türlerin çoğu (dalğıcılar, kazıların çoğu gibi), "Yeni Kuzey" anlamındaki Neartik Bölge'de

de (güneyi hariç Kuzey Amerika) görüldüğünden iki bölge, Holartik "Bütün Kuzey" altında da birleştirilir. Yine de Çizgili Kumkuşu, Büyük Denizdudukçunu, Benekli Duddukçun ve Küçük Sarıbacak gibi bazı türlerin esas dağılımı, Neartik Bölge ile sınırlıdır. Bu gibi türler, Türkiye'de daha çok rastlantısal tür olarak görülür.

Türkiye'nin içinde bulunduğu "Batı Palearktık", bölgenin Ural Dağları'nın batı kısmındaki kesimidir ve kendi içinde üç altbölge (province) ile temsil edilir. Bunlardan Kuzey (Boreal=Avrupa-Sibirya) Altbölgesi, Karadeniz ve Marmara'nın Karadeniz'e bakan kesimlerini, Akdeniz (Mediterranean) Altbölgesi Trakya'nın orta ve batılarında Ege'nin batı kesimi ve Toroslardan güneyde kalan Akdeniz Bölgesi'ni içine almaktadır. Karasal özellikteki iç bölgelerimiz ise İran-Turan Altbölgesi'nde yer alır.

Bununla birlikte, bütün türlerimiz Palearktık kökenli değildir. Ülkemizin güney ve kısmen doğu kısımları, kısmen Etiyopya (=Afrotropik veya Sahra güneyi Afrika) Bölgesi ve Oriental Bölge (Güney Asya) fauna elemanlarının da etkisinde kalmıştır. Örneğin Samsun'da kaydedilen Gribaslı Kızkuşu, Oriental

Bölge türlerindendir. Etiyopya Bölgesi türleri başta Hatay olmak üzere Akdeniz Altbölgesi'ne doğru görülebilir. Batıya ve kuzeye doğru gittikçe sayıları azalır. Bunun en tipik örneği 1960'larda kurutuluna kadar Amık Gölü'nde üreyen ve bugün yörede soyu tükenen Yılanboyun'dur. Ankara, Gölbaşı'ndan bir kaydı bulunan Küçük Sazhoroğu ile Göksu Deltası ve Ankara Gölbaşı'ndan iki kaydı bulunan Sarıgagalı Leylek gibi Etiyopya Bölgesi (Sahra güneyi Afrika) türlerini de Türkiye'de görmek mümkündür.

Afrika ile Güney Asya'nın Gondvana zamanında kurulan bağlantısı, günümüzde de birçok türün Paleotropik kökenine yansır. Her iki bölgede dağılım gösteren Arapbülbulgiller, hem Etiyopya hem de Oriental bölgelerle sınırlı dağılımı bunun göstergelerindendir. Paleotropik üstbölgesi için tipik bir örnek olarak Arapbülbulu ve Yelpezekuyruk verilebilir.

Etiyopya Bölgesi ile Palearktık arasındaki geçiş kuşağı olan Sahra-Arabistan veya Sahra-Sind Altbölgesi'nin fauna elemanları da ülkemizde görülmektedir. Çölkoşarı ve Çöl Kuyrukkakını da Sahra-Sind kökenlidir.

Bütün bunlar ve diğerleri neden hep bu coğrafyada?

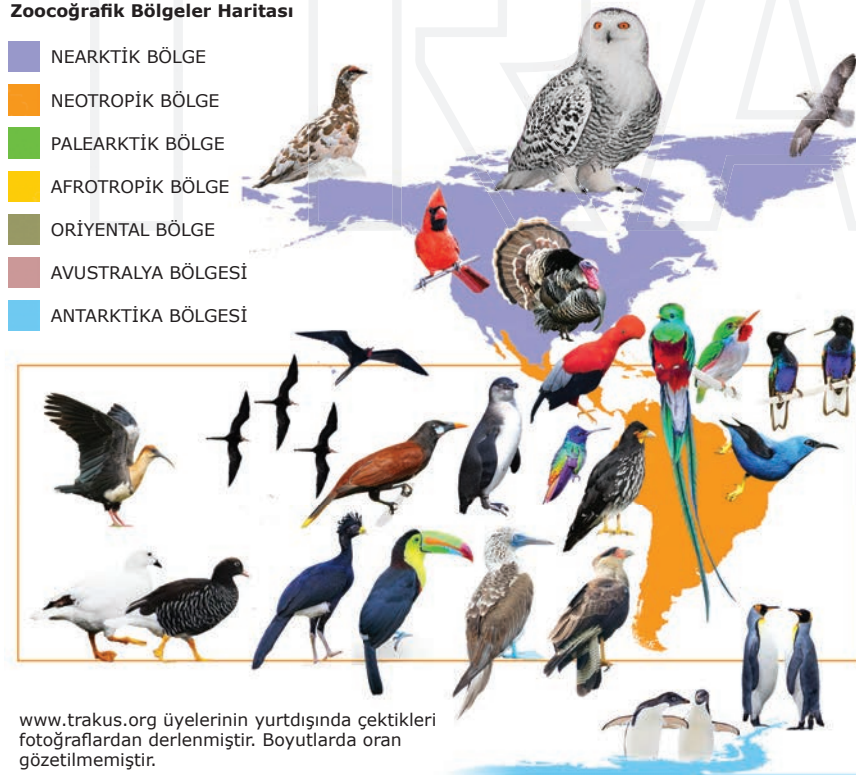
Yükseklik, iklim, bitki örtüsü, güneyden esen çöl rüz-gârları gibi öğelerle biraz coğrafya, biraz da buzlaşma dâhil jeoloji bilgisi her şeyi açıklıyor aslında.

Fosil mercan resifleri, I. Zaman'da (Paleozoyik) Türkiye'nin büyük oranda denizlerle kaplı olduğunu göstermektedir. Bu zamanda bütün kıtalar, Pangea adı verilen süperkıta halinde birleşirken, etrafı Pantalasya ile çevriliydi. Dinozorların görüldüğü Triyas Devri'nde Pangea parçalandıktan sonra (yaklaşık 250 myö), Güney Pangea'nın (Gondvana) kuzey kıta sahanlığı boyunca bir riftleşme sonucu "Kimerya" olarak adlandırılan kıta parçası ayrıldı. Anadolu, kuzey kısımları dışında, Gondvana ile Lavrasya'yı ayıran Tetis Okyanusu'nun güney kenarındaki bu parçada yer alıyordu. Kimerya'nın sürüklenmesi, nihayet Geç Triyas'ta (yaklaşık 205 myö), Lavrasya ile çarpışınca sona erdi. Geriye Anadolu (Anatolid) Toros (Torid) Platformu kaldı. Diğer bir ifade ile Tersiyer'de Kuzey Anadolu ve Toros dağ kuşakları oluşmuştur.

Türkiye'nin karasal yapısının şekillenmesi ve fauna tarihi daha çok 66 milyon yıl kadar önce başlar. Artık küçük adaların yerini daha büyük kara kütleleri (masifler) almıştır.

Zoocoğrafik Bölgeler Haritası

- NEARKTİK BÖLGE
- NEOTROPİK BÖLGE
- PALEARKTİK BÖLGE
- AFROTROPİK BÖLGE
- ORİYENTAL BÖLGE
- AVUSTRALYA BÖLGESİ
- ANTARKTİKA BÖLGESİ

www.trakus.org üyelerinin yurtdışında çektikleri fotoğraflardan derlenmiştir. Boyutlarda oran gözletilmemiştir.

Bu dönemde Anadolu büyük ölçüde kara haline gelmiştir. Eosen, Oligosen ve Miyosen sırasında Anadolu'da şüphesiz zengin bir hayvan hayatı vardı. Karasal ortamlarda iklim henüz ılıman, hatta sıcak olduğundan, Orta Miyosen'de Anadolu'da bozkır (step) iklimi hâkimdi. Miyosen'de Doğu Anadolu'nun denizden yükselmeye başlamasıyla, günümüzde Türkiye'nin bulunduğu bölgede yaklaşık 20-15 myö büyük çaplı bir kara oluşumu meydana gelmiştir. Sıcak ve yağışlı bir iklimin hüküm sürdüğü Senozoyik'in sonlarında, gür ormanlar yetişmiştir.

Diğer yandan Anadolu'nun iç taraflarında oluşan çökmeler sonucu, bu köküntü alanları göllerle dolmuştur. Türkiye'nin diğer bölgelerinden ayrı gelişen Güneydoğu Anadolu'nun önemli kısmının hikâyesi daha farklıdır. Bugün sadece Güneydoğu Anadolu'da Türkiye'nin diğer bölgelerinde bulunmayan çoğu türün yaşaması için uygun habitatlar yer alır. Öykü 12-11 myö Miyosen Dönemi'nde başlıyor. Karaları oluşturan levhalar magma üzerinde adeta yüzerken çarpışıyor, birbirinin altına dalıyor veya itiyor. Yılda 1-2 cm gibi bize yavaş gelecek bir hızla gerçekleşen bu çarpışmalar sonucunda milyonlarca yılda yeryüzü şeklini alıyor.

Neotektonik dönemin başlangıcı sayılan olayda Anadolu levhaları ile Arap Levhası, Bitlis-Zagros kenet kuşağı (Bitlis Süturu) boyunca çarpıştı ve Tetis Okyanusu kapandı. Levhaların birbirini itmesi ile kuzeyinde dağlar yükseldi, hatta bölgenin en yüksek zirvesi olan Karacadağ volkanı da (1938 m) bu dönemde oluştu. Aynı zamanda Türkiye, yeni bir bölgeye kavuştu: Arap Levhası ile bölgeye gelen Güneydoğu Anadolu. Güneydoğu Toroslar'ın hilal şeklinde kuzeyden çevirdiği Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni oluşturan plato kuzeyde 1000 metre civarındayken, güneyde 500 metre civarında ortalama yüksekliğe sahip. İnsan etkisi ile iyice ormansızlaşan bölge, yağışların çok az oluşu, sıcaklığın ise çok yüksek oluşu yanında, güneyden esen çöl rüzgârlarıyla beraber, pek çok yerde çöl veya yarı çöl ortamlarda yaşayan canlıların dağılımına böylece ortam hazırladı. Bunda jeolojik geçmişi, özellikle buzullaşmanın da önemli bir payı var.

Anadolu'da son 50.000 yıl içerisinde, buzul arası sıcak evrelerde iklimin yeniden iyileşmesiyle buraya çeşitli bölgelerden, özellikle güneydeki canlı toplulukları kuzeye doğru harekete başladılar.

Bu dönemlerde Hatay'dan Akdeniz bölgemiz boyunca batıya doğru uzanan bazı Etiyopya Bölgesi türleri yanında gerek Arabistan Yarımadası'nın gerekse Afrika'nın eremiyale (çöl) faunası Güneydoğu Anadolu düzlüklerine (özellikle Urfa bozkırları), bazıları da Hatay ve Iğdır Ovası'na kadar sokulabildi. Kum Kekliği ve Kızılca Kuyrukkan buna örnek olarak verilebilir. Bölgede görülen bu gibi kuşlar, uçabildiği için yarasalar gibi kolayca yer değiştirebilmesine rağmen, ya diğer bölgelerimize ulaşamadı veya oralarda uygun yaşam alanları bulamadı. Bölgenin yaban hayatının kırılmalılığı, yok olmanın eşliğine gelmiş Kelaynak ile oldukça görünür olmuşken; onlar Fırat boylarında hâlâ yaşama tutunmaya çalışadursun; artan nüfus, insan baskısı, yeni yerleşimler, aşırı avlanma gibi nedenlerle birçok türün yaşam alanı her geçen gün biraz daha gücünden düşüyor. GAP kapsamında inşa edilen devasa barajlar, Fırat üzerinde bulunan küçük adacıkları yutarak, Türkiye'de soyu büyük olasılıkla tükenen Benekli Bağrıtlak ve

Paçalı Bağrıtlak gibi birçok kuşun beslenme ve barınma alanını elinden almış oldu.

BUZULLAŞMA (Glasiyasyon):

Kuzey yarımkürede Senozoyik başlarında önemli iklimsel değişiklikler ortaya çıkmıştır. Önce iklim şartları kötüleşmiş, Mezozoyik'te Avrupa'da hüküm süren sıcak iklim, yerini Kuvaterner'e doğru soğuk hava şartlarına terk etmeye başlamıştır. Aralarında Küçük İskete ve sülünlerin yer aldığı birkaç kuş türü gibi, soğuyan iklime uyum sağlayıp hayatta kalarlar, Anadolu'nun en eski ve hakiki sakinleri olmuşlardır. Bu iklimsel felaket, Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğini şekillendirmesi açısından çok önemli olmuştur.

Önceleri yavaş başlayan değişimler, daha sonra hızlanmıştır. İklimin değişmesiyle, kuru bozkırların yerini fazla yağış (nem) isteyen büyük ormanlar

kaplamıştır. Anadolu'daki bu soğuk dönemin iklimi, bugünkü Orta Avrupa'ninkine benzerlik gösterir. O sırada Orta Avrupa'da ise, buzlarla kaplanan Alpler ile kuzeydeki kutup buzları arasında, günümüzde Sibirya'nın soğuk bozkır ve tundralarını andıran yaşam ortamları gelişmiştir. Bölgenin soğuk ve açık yaylalarında ormanlar yok olarak yosunlarla kaplı büyük bataklıklar hâkim duruma geçmiştir. Ormanlara uyum sağlamış pek çok tür ya yok olmuş ya da ormanlarla beraber daha güney bölgelere doğru kaymıştır. Ancak Avrupa'dan güneye doğru inen yollar, buzlarla kaplı ve yüksek Alp silsilesiyle engellendiğinden, türler, daha uygun olan Balkanlar üzerinden güneydoğu yönüne doğru çekilmeye başlamış ve Anadolu'da uygun hayat şartları bularak burada yerleşmişlerdir. Böylece Anadolu'nun çeşitli yerleri, Orta Avrupa'nın orman faunası dâhil pek çok canlı türü için önemli bir sığınak (refüjum) haline gelmiştir. Buralarda varlığını sürdürmeyi başaran Boğmaklı Ardıc ve Urkeklik gibi soğuk seven Buzul Çağı kalıntısı "glasiyal relik" bazı türler, uzun mesafe göçmeden genelde dağlarımızın yüksek kesimlerinde üremektedir.

Buzul çağlarının sonunda Alpler'in kuzeyindeki buzulların erimesinden sonra, Anadolu'ya sığınmış olan orman türleri yeniden Orta Avrupa'ya yerleşmeye başlamıştır. Yine de bazı Avrupa orman türleri Anadolu'da kalmış ve esasen Kuzey Avrupalı olan Paçalı Baykuş gibi türlerin günümüzde Kuzey Anadolu ormanlarında görülmesini sağlamıştır. Keza Kuyrukkan, Grönland ve Spitzbergen gibi kuzeyli dağılım gösterirken, Anadolu'nun yüksek dağlarında üremeye devam etmektedir. Diğer yandan çoğu tür, buzul çağlarının soğğundan korunmak için Türkiye'den de güneydeki daha sıcak yerlere çekilmişlerdir. Özellikle İstanbul Boğazı'ndaki her sonbaharda gerçekleşen büyük sürüler halindeki kuş göçleri, vaktiyle buzul çağlarının soğğundan kaçan atalarımız güneye doğru yönelmelerinin tekrar şeklinde yorumlanabilir. Buzullar öncesi yerli olan Leylek gibi birçok yaz göçmeni, güneyde Afrika'ya taşınmıştır. Buzulların çekilmesi ile Türkiye'nin bulunduğu kuzey ülkelerine üremek için geri dönmektedir. Eski alışkanlıklarının devamı olarak kırsal Afrika'da geçirmektedir. Leylek, Ankuşu, Kır Kirlangıcı gibi üreme (yaz) göçmenlerinin önemli bir kısmı Afrika'da, bir kısmı Arap Yarımadası'nda kışlarken; Çütre ve Karabaşlı Kirazkuşu ile kısmen Sürmeli Kızkuşu gibi daha az sayıda göçmen tür Himalayalar'ın güneyinde kalan Güney Asya'da (Oriental Bölge) kışı geçirir.

Kuvaterner'de Türkiye, aşağı yukarı bugünkü görünümünü alırken volkanik faaliyetler sonucu Ağrı, Süphan, Nemrut, Erciyes, Hasandağı, Melendiz Dağları ile Karacadağ ve Karadağ gibi volkanik dağlar oluşmuştur. Uzun zamandan beri varlığını sürdüren ve Kuvaterner başlarında göllerle kaplı olan Anadolu ve Yunanistan arasındaki Ege kara parçası, buzul çağının sonuna doğru, Çanakkale ve İstanbul boğazlarının açılması sırasında bloklar halinde köküntüye uğrayarak Marmara Denizi gibi sular altında kalmış ve Ege Denizi oluşmuştur. Diğer taraftan Buzul döneminde yağışlar azalınca, Anadolu'da tipik bir bozkır iklimi ve buna bağlı olarak Asya'nın bozkır bitki örtüsü ve Toy gibi hayvanları Anadolu'da görülmeye başladı. Buralarda oluşan tuzlu göllerin kenarlarına Angit ve Flamingo toplulukları yerleşmiştir.

Buzul çağlarının evreleri ve aralarındaki gelgitler sadece Türkiye içindeki canlı topluluklarının yer değiştirmesini değil, aynı zamanda Anadolu'dan çok daha kuzeyde yayılmış bazı türlerin buraya yerleşmelerini sağladı. Soğuk koşullara uyum sağlamış pek çok tür buzulların çekilmesiyle büyük ölçüde kuzeye doğru yayılma başlamış olsa da Kadife Ördek'te olduğu gibi bazı bireyler Anadolu'daki yüksek dağların zirvelerine doğru yayılarak buralara yerleşmiştir. Aslında Avrupa, Asya ve Amerika'nın en kuzey enlemlerinde yaşayan bu tür, şaşırtıcı bir şekilde Doğu Anadolu'daki bazı yüksek rakımlı dağ göllerinde 15-20 yıl öncesine kadar üremekteydi. Bu ördekte olduğu gibi "enklav" olarak adlandırılan bir durum, türün ana dağılım alanından uzakta ve kopuk olarak yaşayan topluluklarını ifade etmektedir. Pek çok canlı gibi kuşların Türkiye'deki dağılımını

etkileyen bir unsur da Anadolu Çaprazı'dır (Anadolu Diyagonalı). Hatay'dan Kars yönüne doğru Anadolu'yu ikiye bölen ve yüksek dağ sıralarından oluşan bu Çapraz, buzul çağlarında Anadolu'ya Kafkaslar ve Trakya üzerinden giren bazı canlıların birbirleri ile Anadolu'da yeniden buluşmalarına engel oldu. Kulaklı Toygar'daki gibi Çapraz'ın iki yanında popülasyonlar ayrı alttürler (doğusunda *penicillata*, batısında *kumerloevi* alttürü) halinde evrildi.

İklim değişimleri, gerek ülkemizde gerekse orta kuzakta yer alan diğer ülkelerde ekolojik şartların değişmesine neden olmuştur. Büyük iklim değişikliklerinin dünyanın her yerinde bir farklılığa neden olduğu gerçeği de vardır. İklim değişimleri her dönemde bitkilerin yayılış alanlarının değişmesine yol açmıştır. Sıcak iklimi takiben gelen soğuk iklimde, sıcaklık isteği yüksek olan bitkiler sahadan çekilmekte, ortamdaki tamamen kaybolmaktadır. Bu bitkiler yerine, soğuk iklim koşullarında yetişen bitkiler buraya gelmektedir. Örneğin saha dağılık ise, sıcak iklime ait bitkiler vadilerin içlerine ve kuzey yarımkürede güneye bakan, güney yarımkürede ise kuzeye bakan kuytu yamaçlara sığınmaktadırlar.

Yüksek dağlar derin nehir vadileri ile birlikte endemik bitkilerin ve relikte canlıların en sık görüldüğü doğal yaşam ortamıdır. Pek çok bitki ve hayvan türü Anadolu'daki dağların yükseklerini kaplayan alpin dokuya uyum göstermiş durumdadır. Urkeklik ve Dağhorozu, Duvar Tırmaşıkkuşu, Kulaklı Toygar, Kar Serçesi, Kırmızıgagalı Dağ Kargası ve Sarıgagalı Dağ Kargası, Büyük Dağbülülü ve Sürmeli Dağbülülü yüksek dağ (alpin) türlerindendir. Sakallı Akbaba ve Kaya Kartalı, bu yüksekliklerde sık görülen yırtıcı kuşlardır.

Maki, Akdeniz bitki coğrafyasının hüküm sürdüğü bölgelere özgü bir doğal yaşam ortamıdır. Kızılçam ormanlarının zarar gördüğü veya yetişemediği yerlerde çalı tipindeki bitkilerden oluşur. Canlı çeşitliliği açısından oldukça zengindir. Karadeniz ve yer yer Marmara kıyı kesiminde makiinin yerini, süpürgeotlarının hâkim olduğu fundalıklar alır. Bu fundalıklar ve makilikler, Bıyıklı, Karaboğazlı ve Akgözlü gibi ötleyen türleri ile Zeytin Mukallidi gibi ötücü kuşların yaşam alanlarını oluşturur.

AKDENİZ BÖLGESİ

Toroslar: Akdeniz kıyıları boyunca uzanan, en yüksek noktası 3767 m olan bir dağ sırasıdır. Batısından doğusuna bütün Toroslar boyunca kuş gözlemi yapılabilir. Güvercin, guguk, ağaçkakan türleri dışında çeşitli gruplardan ötücü kuş türlerini dağlarda görmek mümkündür. Akseki civarındaki orman kenarlarında sıvacı türleri ile Aksırtılı Ağaçkakan gibi kuşlar görülebilir. Silifke'den Karaman'a çıkarken Sertavul Geçidi'ndeki orman içi çeşme başları, Tarsus üzerinden Pozantı ve Ulukışla üzerinden Bolkarlar kuş gözlemi için önemli alanları içerisinde barındırır. Meydan Yaylası'nda Sakallı Akbaba, Kaya Kartalı gibi yırtıcılar gözlemlenirken yaylaların etrafındaki tepelerde; Taşkızılı, Kınalı Keklik, Kulaklı Toygar, Kar Serçesi, Kara Kızılkuyruk ve Kaya Kırılancığı bolca görülebilir. Kara Göl'ün üzerindeki tepelerde Urkeklik gözlemlenebilir. Aladağlar bölgedeki önemli kuş alanlarından biridir. Büyük bir kısmı milli park olan bu dağlar, 700-3756 m arasındaki rakımıyla ülkemizdeki yüksek irtifa kuşlarının kolayca gözlemlendiği alanlardır. Bölgede, Urkeklik başta olmak üzere Duvar Tırnaşıkkuşu, Büyük Dağbülbülü, Sürmeli Dağbülbülü, Kar Serçesi, Taşkızılı, Sarıgagalı Dağ Kargası ve Kırmızıgagalı Dağ Kargası, Kaya Kartalı ve Sakallı Akbaba gibi türleri görmek mümkündür.

Göksu Deltası ve Silifke: Göksu Nehri'nin Akdeniz'e döküldüğü noktada yer alan Göksu Deltası, 350'den fazla kuş türü ile güneyin en zengin kuş gözlem alanıdır. Bölge üreyen kuşlar açısından zayıf iken göç ve geçitlerde hareketlidir. Bu dönemde özellikle nisan, eylül aylarında ve kışın soğuk günlerinde sürpriz türlerle karşılaşılabilir. Üreme döneminde Sazhoroza kolaylıkla görülebilir. Silifke'nin dağları, özellikle Uzuncaburç tarafı orman kenarlarındaki makilik alanlar ötücü kuşlar açısından zengindir. Zeytin Mukallidi, Gökardıç, Sivacı, Kaya Sivacısı ve Anadolu Sivacısı gibi türler buralarda üreyen bazı türlerdir.

Çukurova Deltası: Yüksek sayılarda kışlayan Turna ve diğer su kuşlarının uğrak yeridir. Turaç, Dikkuyruk, Mahmuzlu Kızkuşu, Sarıbacaklı Kumkuşu, Dikkuyruklu Ötleğen, Karakanatlı Bataklık-kırılancığı türleri görülebilir.

Göller Bölgesi: Acıgöl, Burdur, Karataş, Salda, Yarıklı, Kovada, Eğirdir ve en büyük tatlısu gölü-müz olan Beyşehir Gölü gibi çok sayıda gölün peş peşe sıralandığı bir yöredir. Göllerde balıkçılardan ördeklere, flamingolardan kıyı kuşlarına kadar birçok su kuşu gözlenebileceği gibi göllerin hemen kıyısından başlayan makilik dağlık alanlarda guguk türleri, ötücü kuşlar ve diğerleri görülebilir. Ardıçlı Yayla'daki çeşme başlarında yazın ve sonbaharda birçok kuş türü gözlemlenebilir.

Milleyha sulak alanı: Asi Nehri'nin de denize döküldüğü yeri içine alan Samandağ kıyıları ve oradaki tatlısu göletinden oluşan alan özellikle incirkuşları gibi nadir türler açısından akılda kalıcıdır. Sümsük ile ünlü olan alanda göç zamanı her gruptan kuş görülebilir.

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

Sultansazlığı: İç Anadolu'nun en önemli sulak alanlarından biri olan Sultansazlığı hem göç rotası üzerinde bulunması hem de içerdiği farklı habitatlar sayesinde farklı türlere ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle ilkbaharda elli binin üzerinde Flamingo'yu bir arada görmek mümkündür. Alandaki tatlı su göllerinde başta Dikkuyruk olmak üzere, Pasbaş Patka, Elmabaş Patka, Macar Ördeği, Yeşilbaş ve Çıkrıkcın gibi türler üremektedir. Alanın tuzcul bozkırları Büyük Cılıbtı, Akça Cılıbtı, Bataklıklırlıncığı gibi türlerin üreme alanlarındandır.

Ankara-Eskişehir-Bolu üçgeni: Ankara-Eskişehir arasında Sakarya Nehri Vadisi'nde önemli kuş alanlarından Nallıhan Kuş Cenneti bulunmaktadır. Bazı yıllar Sibirya Kazı gibi nadir türler bu bölgede gözlemlenebilir. Baharda ziyaret edilmesi tavsiye olunan önemli bir kuş alanı da Balıkladım'dır. Kıbrısık üzerinden Bolu iline bağlanan bölgede yer alan ormanlar ve Kızılcahamam, Gerde ve Dörtdivan önemli kuş gözlem alanlarıdır. Yine Kızılcahamam-Çankırı yoluna yakın olan Işık Dağı'nda yaygın orman ve dağ kuşlarının yanı sıra dağın tepe kısmında üreme döneminde Boğmaklı Ardıc görülebilir.

Aladağlar: 700-3756 m arasındaki rakımıyla ülkemizdeki yüksek irtifa kuşlarının kolayca gözlemlendiği alanlardır. Bölgede, Urkeklik başta olmak üzere Duvar Tırnaşıkkuşu, Büyük Dağbülbülü, Sürmeli Dağbülbülü, Kar Serçesi, Taşkızılı, Sarıgagalı Dağ Kargası, Kırmızıgagalı Dağ Kargası, Kaya Kartalı ve Sakallı Akbaba gibi türleri görmek mümkündür.

Balıkdamı: Su kuşları başta olmak üzere göç döneminde çok farklı gruptan türler için önemlidir. Balaban, Kara Sumru, Turna, Gece Balıklı, Çayır Delicesi, Küçük Karabatak alanda görülen türlerden bazılarıdır.

Mogan Gölü: Ankara merkeze yakın konumdaki göl ve hemen üzerinde son yıllarda oluşan "sel kapını" adı verilen bölge Dikkuyruk gibi bazı ördekler ve çok sayıda su kuşu için önemli sulak alanlarıdır. Küçük Kerkenez kolonisi bölgeye yakın ürer; Küçük Sazhoroza, Sarıgagalı Leylek ve Ak Çaylak gibi nadir türler de görülebilir.

Akkaya Göleti ve Melendiz Dağları: Niğde ile Bor arasında yer alan Akkaya Göleti'nin mevcut listesinden 224 kuş türü vardır. Dikkuyruk için önemli üreme alanlarındandır. Hazıranda sayısı 2000'e ulaşabilen Flamingolar yaz ortasından itibaren suların azalmasına bağlı olarak azalır. Niğde'nin kuzey kesimi boyunca uzanan Melendiz Dağları ile hemen batısındaki Hasan Dağı, Kaya Kartalı, Küçük ve Sakallı akbalar gibi yırtıcıların, birçok aileden ötücü kuşun üreme alanlarındandır. Dağdan akan derelerle Derekuşu görülebilir. Melendiz Çayı'nın geçtiği İhlara Vadisi'ndeki dere boylarındaki kavaklarda Sanasma ve Üveyik sıkça görülebilir.

Sivas-Erzincan arası: Zara ve Hafik civarında iki küçük göl olan Tödürge ve Hafik gölleri birçok kuş türüne ev sahipliği yapar. Kıyı kuşları açısından Tödürge daha bereketlidir. Her iki gölün etrafındaki çayırliklarda üreyen kuşların önemlilerinden biri Turna'dır. Kızılboyunlu Batağan'ı üreme dönemi görmenizi mümkündür. Sivas'tan komşu illere giden yol üzerinde Küçük Akbaba, Kaya Kartalı gibi yırtıcı kuşlara sık rastlanır. Özellikle Kızıl Şahin elektrik direklerinde sık görülür. Erzincan'a varmadan Refahiye civarındaki göletler, Suşehri-Şebinkarahisar arasında Kılıçkaya ve Çamlığöze barajları balıkçılar ve ördekler açısından zengindir. En çok kuş barındıran yerlerden biri de Gölova Göleti'dir.

MİNİ SÖZLÜK

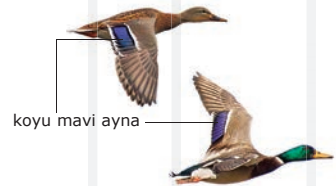
Alttür: Bir türün bazı özellikler bakımından ayırt edici karakterler ile birbirinden coğrafik sınırlarla ayrılan popülasyonlarının sınıflandırıldığı tür altı kategoridir.

flavissima lutea feldegg flava
(Sarı Kuyruksallayan [*Motacilla flava*] ve alttürleri)

Artemia salina: Tuzlu sularda yaşayan ve eklem-bacaklılar sınıfında bulunan bir omurgasız canlıdır.

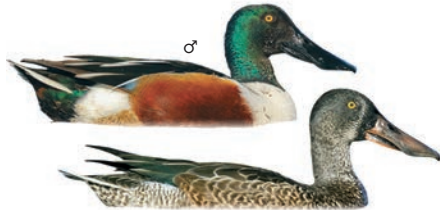
Ayna: Çoğu ördek türünün kol teleklerinde farklı parlak renklerde görülen kısımdır. Aynanın rengi, sınır renkleri ve genişliği gibi özellikler tür ayrımında kullanılır.

Biyom: Aynı iklim koşullarında benzer bitki ve hayvan alanlarına giderken aynı göç rotasını kullanmamaktadır. Örneğin, Sibirya ve Rusya popülasyonuna ait çok sayıda Karagerdanlı Dalgıç (*Gavia arctica*) ilkbaharda üreme alanına ulaşmak için donmamış su yüzeylerine ihtiyaç duyduğundan dolambaçlı bir yol izler; buna çember göçü adı verilir.

Çember göçü: Bazı türler üreme alanı ve kışlama alanlarına giderken aynı göç rotasını kullanmamaktadır. Örneğin, Sibirya ve Rusya popülasyonuna ait çok sayıda Karagerdanlı Dalgıç (*Gavia arctica*) ilkbaharda üreme alanına ulaşmak için donmamış su yüzeylerine ihtiyaç duyduğundan dolambaçlı bir yol izler; buna çember göçü adı verilir.

Eklips: Üreme dönemi sonrası, tüy değişimi sırasında erkek ördeklere görülen giysiye verilen addır.

Eklips ♂

KAŞIKGAGA/Northern Shoveler/*Spatula clypeata*

Gonys çıkıntısı: Mandibulanın (alt gaga) alt yüzeyinde genelde uç kısımda görülen ve çoğunlukla martıların oldukça belirgin olan çıkıntısıdır.

Gonys beneği: Gonys çıkıntısı üzerinde bulunan, gagan farklı renkteki benek.

İnvazif göç: Farklı kuş türlerinin, özellikle sert kış koşullarında besin yetersizliği durumunda başka alanları kısa süreli işgal ettikleri göç şeklidir.

Karoten: Bitkilerde sentezlenen, sütte ve yumurta sarısında bulunan A vitamininin öncüsü olan, sarı ve portakal renkli pigmenttir.

Kooperatif üreme: Aynı türden ikiden fazla kuşun tek bir yuvada yavru bakımını üstlenmesi durumunda ortaya çıkan üreme şeklidir. Tüm kuşların yaklaşık %3'ünde kooperatif üreme görülür. Ergin, üremeyen ve o yuva ile herhangi bir bağı olmadığı halde yavru bakımında ve yuva korumada işbirliği yapan bireyler olduğu gibi, bir dereceye kadar ebeveyn olma ihtimallerinin olduğu yuvalara yardım eden bireylerin ortaklığı ve işbirliğine dayanan üreme şeklidir.

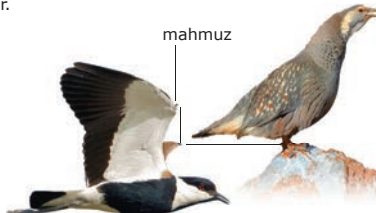
Kriptik renklenme: Pek çok canlı türü kendini predatorlardan saklamak için bulunduğu ortamla benzer renk ve desenlenme göstererek doğal olarak gizlenmesini sağlayan bir renk ve desene sahiptir. Buna kriptik renklenme ya da bazen alalama da denir.

Kuluçka paraziti: Üremek için yumurtalarını kendi türlerinin ya da başka türlerin yuvasına bırakarak yavruların bakımını konak türlere yaptıran kuşlar için kullanılan bir terimdir.

Kursak sütü: Yavru kuşları ilk günlerinde beslemek için ebeveyn kuşların midesinden salgılanan, yağ ve protein içeriği bakımından zengin bir salgıdır. Güvercinler, Flamingolar ve Penguenler'de görülür.

Lek alanı: Rekabete dayalı gösteriler ve kur yapma ritüellerine katılmak için toplanan erkeklerin dişiyi kur gösterisi yapmak için bir araya geldiği yerdir. Nümayiş alanı olarak da ifade edilir.

Mahmuz: Bazı kuş türlerinin bacaklarında, bazılarının kanadında bulunan, boynuz yapısında sivri bir uzantıdır.

Melanin: Hayvanların deri ve tüylerine renk veren, bitkilerde de bulunan, suya dayanıklı kahverengi pigmenttir. Yoğunlaştığı bölgelerde siyah görünür.

Monogami: Bir erkeğin bir dişi ile çiftleştiği, tek eşli üreme şeklidir.

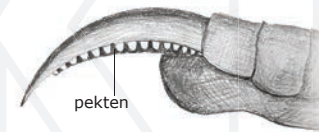
Nokturnal: Beslenme, göç gibi bazı davranışlar açısından gece aktif olan hayvanlardır.

Nominat alttür: Alttür adı ile tür adı aynı olan alttür-lere nominat alttür adı verilir. Örneğin *Anser albifrons albifrons* ve *Anser albifrons flavirostris* alttürlerinden ilki nominat alttürdür.

Nostril: Kuşların üst gagasında bulunan yuvarlak, oval ya da mekik şeklinde olabilen burun boşluğuna açılan iki deliktir ve burun deliği olarak da adlandırılır.

Pekten: Çobanaldatanlar, baykuşlar gibi bazı kuş türlerinin orta tırnaklarındaki tarak benzeri tırtıklı yapının adıdır. Tüyleri temizlemeye, düzeltmeye, yıpranmış tüyleri ayırmaya yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Pelet: Hayvansal besinle beslenen bazı kargalar, martılar, yırtıcılar gibi kuş türlerinin sindiremediği kıl, tüy ve kemikleri kusarak dışarı attığı topak şeklindeki yapıdır. Şekli ve içeriği tür tayininde yardımcı olur.

Kızılsırtlı Örümcekuşu pelet çıkartırken.

Poliandri: Bir dişinin birden fazla erkekle çiftleşmesi ve her bir erkeğin yalnızca bir dişi ile çiftleştiği çok eşli üreme şeklidir.

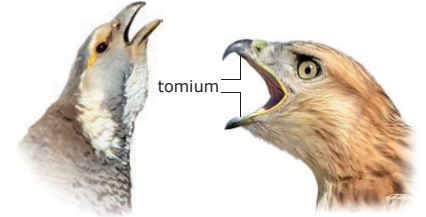
Poligini: Bir erkeğin birden fazla dişi ile çiftleştiği ve her bir dişinin sadece bir erkekle çiftleştiği çok eşli üreme şeklidir.

Serema: Kuşun gaga dibinde bulunan ve genelde gagan farklı bir renkte olan mumsu yapı.

Takson: Canlıların sınıflandırılmasında âlemden alttüre kadarki herhangi bir düzeyde, isimlendirilmiş taksonomik birimdir.

Terituar: Hayvanların bulundukları alanda beslenmek, çiftleşmek ve yavru bakımı için savundukları bölgeye verilen addır. Kuşların türüne, ne kadar sosyal olduklarına ve neye ihtiyaç duyduklarına göre terituar büyüklüğü değişir.

Tomium: Alt ve üst gagadaki kesici kenara verilen addır.

Tüy eksen: Kuşlarda tüyün sap ve gövdeden meydana gelen eksen parçasıdır. Skapus olarak da bilinir.

Tüy bayrağı: Tüy ekseninin çevresinde bulunan, radius ve ramus gibi her bir tüyün bir araya gelmesi ile oluşan levha biçimindeki yapıdır.

Yüz disk: Baykuşların genellikle yuvarlak kafalarında bulunan yüz tüyleri sözde yüz diskini oluşturur. Yüz disk seslerin kulaklara doğru yönlendirilmesi görevi sonucunda daha iyi işitmeye yardımcıdır.

TÜRKİYE KUŞ TÜRLERİ LİSTESİ

EURING: Halkalama programları arasında veri alışverişini ve verilerin analizini kolaylaştırmak için tür adları yerine kullanılan uluslararası bir koddur.

	Takım	Familiya	EURING	Bilimsel Adı
1	ANSERIFORMES	Anatidae	01680	<i>Branta bernicla</i>
2	ANSERIFORMES	Anatidae	01690	<i>Branta ruficollis</i>
3	ANSERIFORMES	Anatidae	01670	<i>Branta leucopsis</i>
4	ANSERIFORMES	Anatidae	01610	<i>Anser anser</i>
5	ANSERIFORMES	Anatidae	01570	<i>Anser fabalis/serrirostris</i>
6	ANSERIFORMES	Anatidae	01580	<i>Anser brachyrhynchus</i>
7	ANSERIFORMES	Anatidae	01590	<i>Anser albifrons</i>
8	ANSERIFORMES	Anatidae	01600	<i>Anser erythropus</i>
9	ANSERIFORMES	Anatidae	01520	<i>Cygnus olor</i>
10	ANSERIFORMES	Anatidae	01530	<i>Cygnus columbianus</i>
11	ANSERIFORMES	Anatidae	01540	<i>Cygnus cygnus</i>
12	ANSERIFORMES	Anatidae	01700	<i>Alopochen aegyptiaca</i>
13	ANSERIFORMES	Anatidae	01730	<i>Tadorna tadorna</i>
14	ANSERIFORMES	Anatidae	01710	<i>Tadorna ferruginea</i>
15	ANSERIFORMES	Anatidae	01910	<i>Spatula querquedula</i>
16	ANSERIFORMES	Anatidae	01940	<i>Spatula clypeata</i>
17	ANSERIFORMES	Anatidae	01820	<i>Mareca strepera</i>
18	ANSERIFORMES	Anatidae	01790	<i>Mareca penelope</i>
19	ANSERIFORMES	Anatidae	01860	<i>Anas platyrhynchos</i>
20	ANSERIFORMES	Anatidae	01890	<i>Anas acuta</i>
21	ANSERIFORMES	Anatidae	01840	<i>Anas crecca</i>
22	ANSERIFORMES	Anatidae	01950	<i>Marmaronetta angustirostris</i>
23	ANSERIFORMES	Anatidae	01960	<i>Netta rufina</i>
24	ANSERIFORMES	Anatidae	01980	<i>Aythya ferina</i>
25	ANSERIFORMES	Anatidae	02020	<i>Aythya nyroca</i>
26	ANSERIFORMES	Anatidae	02030	<i>Aythya fuligula</i>
27	ANSERIFORMES	Anatidae	02040	<i>Aythya marila</i>
28	ANSERIFORMES	Anatidae	02060	<i>Somateria mollissima</i>
29	ANSERIFORMES	Anatidae	02150	<i>Melanitta fusca</i>
30	ANSERIFORMES	Anatidae	02130	<i>Melanitta nigra</i>
31	ANSERIFORMES	Anatidae	02120	<i>Clangula hyemalis</i>
32	ANSERIFORMES	Anatidae	02180	<i>Bucephala clangula</i>
33	ANSERIFORMES	Anatidae	02200	<i>Mergellus albellus</i>
34	ANSERIFORMES	Anatidae	02230	<i>Mergus merganser</i>
35	ANSERIFORMES	Anatidae	02210	<i>Mergus serrator</i>
36	ANSERIFORMES	Anatidae	02260	<i>Oxyura leucocephala</i>

H Her mevsim görülen, yerli tür
Y Yaz göçmeni tür
K Kış göçmeni tür
G Geçiş yapan tür

h Nadir, yerli tür
y Nadir, yaz göçmeni tür
k Nadir, kış göçmeni tür
g Nadir, geçiş yapan tür

r Rastlantısal konuk
ex Soyu tükenen tür

İngilizce Adı	Türkçe Adı	Statü	NOT
Brant Goose	Yosun Kazı	r	
Red-breasted Goose	Sibirya Kazı	k	
Barnacle Goose	Akyanaklı Kaz	r	
Greylag Goose	Boz Kaz	H, K	
Taiga/Tundra Bean Goose	Tarla Kazı	r	
Pink-footed Goose	Küçük Tarla Kazı	r	
Greater White-fronted Goose	Sakarca	g, K	
Lesser White-fronted Goose	Küçük Sakarca	r	
Mute Swan	Kuşu	h, K	
Tundra Swan	Küçük Kuşu	K	
Whooper Swan	Ötücü Kuşu	K	
Egyptian Goose	Nil Kazı	r	
Common Shelduck	Suna	H, K	
Ruddy Shelduck	Angit	H, K	
Garganey	Çıkrıkçın	Y, G, k	
Northern Shoveler	Kaşıkgaga	h, G, K	
Gadwall	Boz Ördek	H, G, K	
Eurasian Wigeon	Fiyu	K	
Mallard	Yeşilbaş	H, G, K	
Northern Pintail	Kılkuyrak	h, G, K	
Eurasian Teal	Çamurcun	h, G, K	
Marbled Duck	Yaz Ördeği	Y, k	
Red-crested Pochard	Macar Ördeği	H, G, K	
Common Pochard	Elmabaş Patka	H, G, K	
Ferruginous Duck	Pasbaş Patka	H, G, K	
Tufted Duck	Tepeli Patka	H, G, K	
Greater Scaup	Karabaş Patka	k	
Common Eider	Pufra	k	
Velvet Scoter	Kadife Ördek	H, k	
Common Scoter	Kara Ördek	k	
Long-tailed Duck	Telkuyrak	r	
Common Goldeneye	Altıngöz	K	
Smew	Sütlübi	K	
Common Merganser	Büyük Tarakdiş	k	
Red-breasted Merganser	Tarakdiş	K	
White-headed Duck	Dikkuyruk	H, G, K	

	Takım	Familiya	EURING	Bilimsel Adı
466	PASSERIFORMES	Fringillidae	16490	<i>Chloris chloris</i>
467	PASSERIFORMES	Fringillidae	16740	<i>Rhodospiza obsoleta</i>
468	PASSERIFORMES	Fringillidae	16620	<i>Linaria flavirostris</i>
469	PASSERIFORMES	Fringillidae	16600	<i>Linaria cannabina</i>
470	PASSERIFORMES	Fringillidae	16630	<i>Acanthis flammea</i>
471	PASSERIFORMES	Fringillidae	16660	<i>Loxia curvirostra</i>
472	PASSERIFORMES	Fringillidae	16530	<i>Carduelis carduelis</i>
473	PASSERIFORMES	Fringillidae	16390	<i>Serinus pusillus</i>
474	PASSERIFORMES	Fringillidae	16400	<i>Serinus serinus</i>
475	PASSERIFORMES	Fringillidae	16540	<i>Spinus spinus</i>
476	PASSERIFORMES	Emberizidae	18820	<i>Emberiza calandra</i>
477	PASSERIFORMES	Emberizidae	18570	<i>Emberiza citrinella</i>
478	PASSERIFORMES	Emberizidae	18560	<i>Emberiza leucocephalos</i>
479	PASSERIFORMES	Emberizidae	18600	<i>Emberiza cia</i>
480	PASSERIFORMES	Emberizidae	18670	<i>Emberiza buehanani</i>
481	PASSERIFORMES	Emberizidae	18650	<i>Emberiza cineracea</i>
482	PASSERIFORMES	Emberizidae	18660	<i>Emberiza hortulana</i>
483	PASSERIFORMES	Emberizidae	18680	<i>Emberiza caesia</i>
484	PASSERIFORMES	Emberizidae	18580	<i>Emberiza cirrus</i>
485	PASSERIFORMES	Emberizidae	18740	<i>Emberiza pusilla</i>
486	PASSERIFORMES	Emberizidae	18730	<i>Emberiza rustica</i>
487	PASSERIFORMES	Emberizidae	18810	<i>Emberiza melanocephala</i>
488	PASSERIFORMES	Emberizidae	18800	<i>Emberiza bruniceps</i>
489	PASSERIFORMES	Emberizidae	18770	<i>Emberiza schoeniclus</i>
490	PASSERIFORMES	Calcariidae	18470	<i>Calcarius lapponicus</i>
491	PASSERIFORMES	Calcariidae	18500	<i>Plectrophenax nivalis</i>

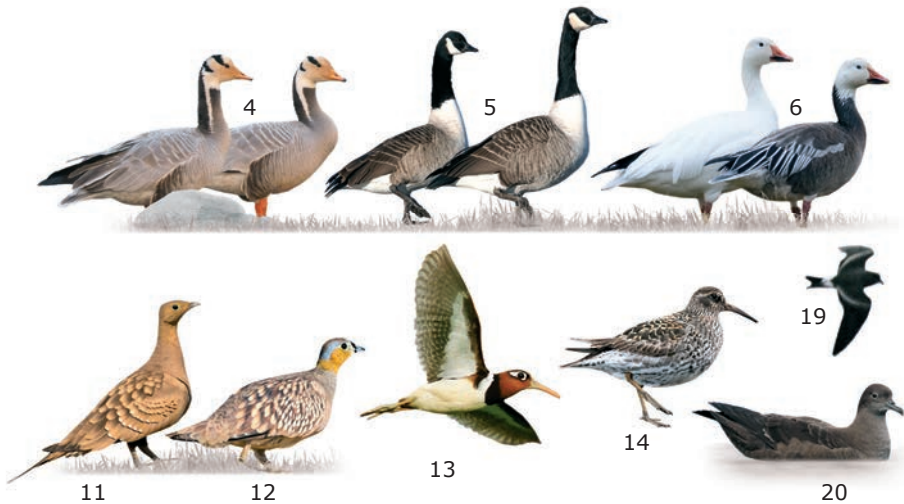
İngilizce Adı	Türkçe Adı	Statü	NOT
European Greenfinch	Florya	H, G, K	
Desert Finch	Boz Alamecek	H	
Twite	Sarıgalalı Ketenkuşu	H, K	
Common Linnet	Ketenkuşu	H, G, K	
Common Redpoll	Huş İsketesi	r	
Red Crossbill	Çaprazgaga	H, g, K	
European Goldfinch	Saka	H, G, K	
Red-fronted Serin	Kara İskete	H, K	
European Serin	Küçük İskete	H	
Eurasian Siskin	Karabaşlı İskete	h, G, K	
Corn Bunting	Tarla Kirazkuşu	H, G, K	
Yellowhammer	Sarı Kirazkuşu	h, G, K	
Pine Bunting	Akbaşlı Kirazkuşu	r	
Rock Bunting	Kaya Kirazkuşu	H	
Grey-necked Bunting	Doğu Kirazkuşu	Y, G	
Cinereous Bunting	Boz Kirazkuşu	Y, G	
Ortolan Bunting	Kirazkuşu	Y, G	
Cretschmar's Bunting	Kızıl Kirazkuşu	Y, G	
Cirl Bunting	Bahçe Kirazkuşu	H	
Little Bunting	Küçük Kirazkuşu	r	
Rustic Bunting	Akkaşlı Kirazkuşu	r	
Black-headed Bunting	Karabaşlı Kirazkuşu	Y, G	
Red-headed Bunting	Kızılbaşlı Kirazkuşu	r	
Common Reed Bunting	Bataklık Kirazkuşu	H, G, K	
Lapland Longspur	Mahmuzlu Kirazkuşu	r	
Snow Bunting	Alaca Kirazkuşu	r	

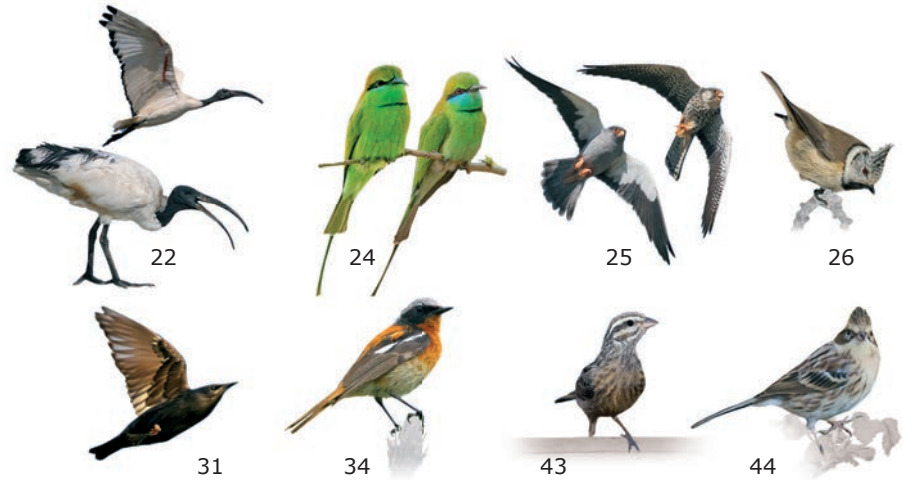
LİSTE DIŞI TÜRLER

Şu ana kadar Türkiye kuşları ile ilgili yayımlanmış kuş gözlem raporu, kitap gibi çeşitli yayınlarda ve bazı kuş gözlem kaydı içeren veri tabanlarında verilen kuş türlerine ilişkin yeterli tanımlama ve kanıt olmadığı için aşağıda listelenen türler tartışmalı olarak kabul edilmiş ve Trakus Türkiye Kuş Türleri Listesi'ne dâhil edilmemiştir.

	Bilimsel Adı	İngilizce Adı	Türkçe Adı
1	<i>Tetrao urogallus</i>	Western Capercaillie	Büyük Ormantavuşu
2	<i>Tetraogallus caucasicus</i>	Caucasian Snowcock	Kafkas Urkekligi
3	<i>Alectoris graeca</i>	Rock Partridge	Kaya Kekliği
4	<i>Anser indicus</i>	Bar-headed Goose	Hint Kazı
5	<i>Branta canadensis</i>	Canada Goose	Kanada Kazı
6	<i>Anser caerulescens</i>	Snow Goose	Kar Kazı
7	<i>Nettapus coromandelianus</i>	Cotton Pygmy Goose	Pamuk Ördek
8	<i>Mareca falcata</i>	Falcated Duck	Büyük Çamurcun
9	<i>Somateria spectabilis</i>	King Eider	Süslü Pufia
10	<i>Oxyura jamaicensis</i>	Ruddy Duck	Karabaşlı Dikkuyruk
11	<i>Pterocles exustus</i>	Chestnut-bellied Sandgrouse	Kahverengi Bağirtlak
12	<i>Pterocles coronatus</i>	Crowned Sandgrouse	Taçlı Bağirtlak
13	<i>Rostratula benghalensis</i>	Greater Painted-snipe	Boyalı Çulluk
14	<i>Calidris maritima</i>	Purple Sandpiper	Mor Kumkuşu
15	<i>Calidris subruficollis</i>	Buff-breasted Sandpiper	Çayırkoşarı
16	<i>Glareola maldivarum</i>	Oriental Pratincole	Kisakuyruklu Bataklıkırlangıcı
17	<i>Ichthyaeus relictus</i>	Relict Gull	İçdeniz Martısı
18	<i>Sterna dougallii</i>	Roseate Tern	Pembe Sumru
19	<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	Leach's Storm Petrel	Çatalkuyruklu Fırtınakırlangıcı

20	<i>Ardenna grisea</i>	Sooty Shearwater	Külrengi Yelkovan
21	<i>Puffinus assimilis</i>	Little Shearwater	Küçük Yelkovan
22	<i>Threskiornis aethiopicus</i>	African Sacred Ibis	Kutsal Aynak
23	<i>Haliaeetus leucoryphus</i>	Pallas's Fish Eagle	Moğol Kartalı
24	<i>Merops orientalis</i>	Green Bee-eater	Küçük Yeşil Anıkuşu
25	<i>Falco amurensis</i>	Amur Falcon	Amur Doğanı
26	<i>Lophophanes cristatus</i>	European Crested Tit	Tepeli Baştankara
27	<i>Ramphocoris clotbey</i>	Thick-billed Lark	Kalingagalı Toygar
28	<i>Ptyonoprogne obsoleta</i>	Pale Crag Martin	Küçük Kaya Kırılancı
29	<i>Scotocerca inquieta</i>	Streaked Scrub Warbler	Sürmeli Küçük Ötleğen
30	<i>Sylvia undata</i>	Dartford Warbler	Funda Ötleğeni
31	<i>Sturnus unicolor</i>	Spotless Starling	Kara Sığırık
32	<i>Geokichla sibirica</i>	Siberian Thrush	Sibirya Ardıcı
33	<i>Muscicapa dauurica</i>	Asian Brown Flycatcher	Esmer Sinekkapan
34	<i>Phoenicurus erythronotus</i>	Eversmann's Redstart	Kızılsırtlı Kızılkuyruk
35	<i>Phoenicurus erythrogastrus</i>	Güldenstädt's Redstart	Büyük Kızılkuyruk
36	<i>Oenanthe moesta</i>	Red-rumped Wheatear	Büyük Kızılca Kuyrukkakan
37	<i>Oenanthe picata</i>	Variable Wheatear	Doğu Kuyrukkakanı
38	<i>Cinnyris osea</i>	Palestine Sunbird	Filistin Nektarkuşu
39	<i>Carpodacus rubicilla</i>	Great Rosefinch	Büyük Çütre
40	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Parrot Crossbill	Kalingagalı Çaprazgaga
41	<i>Carduelis citrinella</i>	Citrel Finch	Alp İsketesi
42	<i>Serinus syriacus</i>	Syrian Serin	Suriye İsketesi
43	<i>Emberiza striolata</i>	Striolated Bunting	Gribaşlı Kirazkuşu
44	<i>Emberiza aureola</i>	Yellow-breasted Bunting	Söğüt Kirazkuşu

KAYNAKLAR

- Andrews, J. (1977). A new raptor migration route through the North of east Turkey. Ornithological Research Society of Turkey, Bulletin No: 14: 2-5.
- Atahan, A., Atahan, M., Gül, O. & Gül, M. (2009). Hatay Kuş Gözlem Raporu 2008. Subaşı Kuş, Antakya-Hatay.
- Atahan, A., Gül, O. & Atahan, M. (2008). Hatay Kuş Gözlem Raporu: 1997-2007. Subaşı Kuş, Antakya-Hatay.
- Bacak, E., Özkoç, Ö. Ü., Bilgin, S. & Beşkardeş, V. (2015). İstanbul Kuşları. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, I. Bölge Müdürlüğü.
- Barış, Y. S. (1989). Turkey's bird habitats and ornithological importance. Sandgrouse, 11: 42-52.
- Barış, Y. S., Sağlam, Ö., Erciyas, K., Yavuz, N. & Özsemir, C. (2010). Önemli Bir Doğa Mirası: Kızılırmak Deltası-Kuşlar. Doğa ve Yaban Hayatı Koruma Derneği Yayınları 1, Samsun.
- Bekir, S. (2008). Çoruh Vadisi Kuşları. Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi: İspir, Uzundere, Yusufeli Kuş Gözlem Araştırmaları, 98 s.
- Biricik, M., Deniz, H., Mungan, R., Akarsu, F., Ataol, M., Cırık, Ö., Çoban, E. & Balkız, Ö. (2008). Sürmeli Kızkuşu (Vanellus gregarius) 2008 Arazi Raporu. Doğa Derneği, 27 s.
- Bouwman, R. G. (1987). Crap Plover in Turkey July 1986. Dutch Birding, 9: 65-67
- Boyla, K.A., Sinav, L. & Dizdaroğlu, D.E. (2019). Türkiye Üreyen Kuş Atlası. WWF-Türkiye, Doğal Hayatı Koruma Vakfı. İstanbul, 88 s.
- Brazil, M. (2009). Birds of East Asia: China, Taiwan, Korea, Japan, and Russia. A & C Black, 528 s.
- Chandler, R., (2009). Shorebirds of the Northern Hemisphere, Christopher Helm Publishers Ltd., 480 s.
- Christensen, S., Nielsen, B. P., Porter, R. F. & Willis, I. (1972). Flight identification of European raptors. British Birds.180 s.
- Clark, W.S. & Yosef, R. (1998). In-Hand Identification Guide to Palearctic Raptors. IBCE Tech. Publ., 7 (2): 1-67.
- Corso, A. (1997). Variability of identification characters of Isabelline Wheatear. Dutch Birding, 19: 153-165.
- Çapacı, K. & Demirci, B. (2016). Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın Kıyı Kuşları (Message, S. & Taylor, D. 2005'ten çeviri). Dev Belgesel, 226 s.
- van Duivendijk, N. (2010). Advanced Bird ID Guide. The Western Palearctic. New Holland Publishers, Londra, 308 s.
- Erciyas Yavuz, K., Yavuz, N., Bilgin, C. C., Welch, H. J., Welch, G. & Balkız, Ö. 2020. Priority Bird Species. Page 154-179. In: Özütl, D., Tufanoğlu, G.Ç., Zeydanlı U. (editors) 2020. Integrating Biodiversity into Forestry Practitioner's Guide. Ankara, Nature Conservation Center, 306 s.
- Erciyas Yavuz, K., Yavuz, N. & Karataş, A. (2018): Türkiye'nin Kirazkuşları (Passeriformes: Emberizidae) "Buntings of Turkey (Passeriformes: Emberizidae)", Doğanın Sesi, 1 (2): 18-31.
- Erciyas Yavuz, K., Zdzuniak, P. & Barış, Y.S. (2015). Spring and autumn migration of the Red-breasted Flycatcher through the Kızılırmak delta, Turkey, Current Zoology, 61 (2): 412-420.
- Erciyas Yavuz, K. (2014). Türkiye'deki Kuş Hareketliliği Haritaları Kitabı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gökçe Ofset Matbaacılık, 218 s.
- Erciyas, K. (2003). Overview of Ferruginous Duck in Turkey. In: Petkov, N., Hughes, B. & Gallo-Orsi, U. (eds), Ferruginous Duck: From research to conservation. International Meeting Proceedings, 11-14 October 2002, Sofia, Bulgaria. BirdLife Conservation Series No. 6. BirdLife International – BSPB – TWSG, Sofia, s. 78-79.
- Erciyas, K. (2011). Wintering Waterbird Census in the Azov – Black Sea Coastal Wetlands of Ukraine, Georgia and Turkey. Wetlands International Black Sea programme, Kiev, s. 25-32.
- Erciyas, K. & Özçam, P. (2002). Türkiye için yeni tür kaydı: Kuzey Çıvgını (Phylloscopus borealis). İbik, 3: 32.
- Erciyas, K., Özçam, P., Yavuz, N., Demirtaş, S. & Sağlam, Ö. (2008). First record of Lesser Yellowlegs Tringa flavipes for Turkey. Sandgrouse 30 (1): 108-110.
- Flint, P. (1995). Separation of Cyprus Pied Wheatear from Pied Wheatear. British Birds, 88: 230-241.
- Forstman, D. (2016): The Raptors of Europe and the Middle East: A Handbook of Field Identification. Bloomsbury Natural History, 544 s.
- Gill, F & Donsker, D. (eds) (2020). IOC World Bird List (v 10.2). Doi 10.14344/IOC.ML.10.1. <http://www.worldbirdnames.org/>
- Hayman, P. & Hume, R. (2005). Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı: Avrupa'nın Kuşları. Kuş Araştırmaları Derneği Yayınları, 284 s.
- del Hoyo, J., Collar, N. J., Christie, D. A., Elliott, A., Fishpool, L. D. C., Boesman, P. & Kirwan, G. M. (2016): HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World. Vol. II: Passerines, Lynx Edicions, Barcelona, 1013 s.
- IUCN (2020). The IUCN Red List of Threatened Species. <https://www.iucnredlist.org>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- Jiguet, F. & Audevard, A. (2017). Birds of Europe, North Africa and the Middle East: A photographic guide. Princeton University Press, 443 s.
- Kahraman, H., Hatinoğlu, B. & Şeremet, T. (2017). Doğu Karadeniz Kuşları. T.C. Orman ve Su İşl. Bak. XII. Bölge MÜD. (Sakarya Mat., Trabzon).
- Karataş, A. & Sözen, M. (2008). Kuşlar (Aves), s. 182-291, Karataş et al., Aladağlar'dan Bolkarlar'a Niğde'nin Biyolojik Çeşitliliği. Hamle Gazetesi Matbaası, Niğde, xi+345 s.

- Karataş, A. (2016a). Yılanboyun Anısına (Anhinga rufa). National Geographic (Türkiye), 2016 (Mart). 16.
- Karataş, A. (2016b). Batağanlar - Suya Aşık Kuşlar (Podicipediformes). Magma, 10: 120-129.
- Karataş, A. (2017). Türkiye'de Ornitolojinin Tarihçesi. Gastronomiden Bilime, s. 10-23.
- Karataş, A., Karataş, A., Bulut, Ş. & Doğan, M. (2017). Arkuşları (Coraciiformes: Meropidae). Tabiat ve İnsan, 51 (197): 3-15
- Karataş, A., Bulut, Ş. & Karataş, A. (2019). New distribution records of Bohemian Waxwing Bombycilla garrulus (Linnaeus, 1758) from Turkey, Biharean Biologist, 13 (1): 58-59.
- Karataş, A., Filiz, H., Erciyas-Yavuz, K., Özeren, S. C. & Tok, C. V. (2021). The Vertebrate Biodiversity of Turkey. Chapter 10., s.175-274, In: Öztürk, M., Altay, V. & Efe, R. (eds) Biodiversity, Conservation and Sustainability in Asia – Vol. I: West Asia and Caucasus, Springer-Nature.
- Keşaplı Can, Ö. & Keşaplı Didrickson, Ö. (2009). Türkiye Ulusal Halkalama Raporu 2002-2008. Kuş Araştırmaları Derneği, 58 s.
- Kirwan, G. M., Boyla, K. A., Castell, P. Demirci, B., Özen, M., Welch, H., Marlow, T. (2008). The Birds of Turkey, Christopher Helm, London, 512 s.
- Kirwan, G. M., Metehan, Ö., Erturhan, M., Atahan, A. Turkey Bird Report 2007 – 2011. Sandgrouse, 36: 146-175.
- Mullarney, K., Svensson, L., Zetterström, D. & Grant, P. J. (1999). The Complete Guide to the Birds of Europe, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 398 s.
- Olsen, K. M. (2003). Gulls of Europe, Asia and North America. Christopher Helm, London, 608 s.
- Özkoç, Ö. Ü., Oğuz, D., Nacar, C., Erciyas-Yavuz, K. & Barış, Y. S. (2020). Red-flanked Bluetail Tarsiger cyanurus recorded at the Turkish Black Sea coast for the first time. Zoology in the Middle East, 66 (1): 91-93.
- Parslow, J., Heinzel, H. & Fitter, R. (2018). Türkiye ve Avrupa'nın Kuşları. Kuzey Afrika ve Ortadoğu Dahil (çev. K. A. Boyla), Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, 384 s.
- Perktaş, U. & Albayrak, A. (2015). Ornitoloji Ders Notları (yayınlanmamış), Hacettepe Üniversitesi, Biyoloji Bölümü, Beytepe, Ankara, 78 s.
- Perrins, C. (1987). Vögel: Biologie, Bestimmen, Ökologie. Verlag Pual Parey, Hamburg, 320 s.
- Porter, R. & Aspinall, S. (2010). Birds of the Middle East. 2. Baskı, Princeton Field Guides, Princeton and Oxford, 384 s.
- Porter, R. F., Christensen, S. & Schiermacker-Hansen, P. (2009). Türkiye ve Ortadoğu'nun Kuşları (arazi rehberi) (çev. K. A. Boyla & K. Çapacı), Dev Belgesel, Uzerler Matbaası, Ankara. 455 s.
- Roselaar, C. S. (1995). Taxonomy, morphology and distribution of the Songbirds of Turkey – an atlas of biodiversity of Turkish passerine birds. Pica Press, Haarlem, 240 s.
- Shirihai, H., Kirwan, G., & Helbig, A. (2011). A new taxon in the Mourning Wheatear. Bulletin of the British Ornithologists' Club, 131 (4): 270-291.
- Shirihai, H., Svensson, L. (2018). Handbook of Western Palearctic Birds, Volume I & II, Helm, London, 639 s.
- Svensson, L., 1992. Identification Guide to European Passerines. Stockholm, 368 s.
- Svensson, L., Mullarney, K. & Zetterström, D. (2010), Collins Bird Guide. The most complete guide to the birds of Britain and Europe. 2. Baskı, Harper Collins Publishers Ltd., Londra, 445 s.
- TRAKUŞ (2020). Türkiye'nin Anonim Kuşları, www.trakus.org
- Turan, N. (1990). Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları: Kuşlar. OGM. Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayın ve Tanıtma Şube Müdürlüğü Matbaası, Ankara.
- Ullman, M. (1994). Identification of Pied Wheatear and Eastern Black-eared Wheatear. Dutch Birding 16: 186-194.
- Ullman, M. 2003. Separation of Western and Eastern Black-eared Wheatear. Dutch Birding 25: 77-97.
- Wilson, M., Koshkin, Sherbakov, B., Karpov, F., Gavrilov, a., Schielzeth, H., Brombacher, M., Collar, N.J. & Cresswell, W. (2006). Nest survival and productivity of the critically endangered Sociable Lapwing Vanellus gregarius, Ibis, 148: 489-502.
- Yarar, M. & Magnin, G. (1997). Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları. Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, Türkiye 313 s.
- http://www.avibirds.com/html/Allens_Gallinule.html, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <https://www.birdlife.org>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <https://www.bto.org>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <http://dogalhayat.org/>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <https://www.ebird.org>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <https://www.facebook.com/groups/dogukaradenizkuslari>, ziyaret tarihi: 31.12.2020.
- <https://www.google.com/maps>, ziyaret tarihi: 07.12.2020.
- <https://www.hbw.com>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <https://www.nhm.ac.uk>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <http://www.oiseaux.net>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <http://www.oiseaux-birds.com>, ziyaret tarihi: 01.09.2019.
- <http://www.trakus.org>, ziyaret tarihi: 01.09.2020.

TÜRKÇE DİZİN

Ağaçkakan(-ı), Aksırtlı 216

Alaca 214
Kara 213
Küçük 216
Küçük yeşil 212
Orman alaca 214
Ortanca 215
Yeşil 212

Ağaçkakangiller 212-217
Akbaba, Kara 100

Kızıl 101
Küçük 98
Sakallı 99

Alakarga 240
Alamecek(-ği), 328
Boz 328
Doğu 329
Küçük 329

Altıngöz 63
Angit 51

Arapbülbulü, 256
Akyanaklı 256

Arapbülbulügiller 256
Ardıç(-cı), Boğmaklı 294

Karagerdanlı 295
Kızıl 296
Ökse 297
Öter 297
Tarla 296

Ardıçkuşugiller 294-297
Ankuşu, 211

Yeşil 211
Ankuşugiller 211
Atmaca(-sı), 110

Yaz 112
Atmacagiller 98-121
Aynakgiller 82-85

Bağırtlak, 190

Benekli 191
Kılıkuyruk 190
Paçalı 191

Bağırtlakgiller 190-191
Bahri 77

Balaban, 90
Küçük 90

Balıkçıl(-ı), Alaca 86
Büyük ak 88
Erguvani 87
Gece 86

Gri 87

Kıyı 89
Küçük ak 88
Siğir 89

Balıkçıliller 86-90
Balıkkartaligiller 96-97

Baştankara(-sı), Akyanaklı 247

Bıyıklı 244
Büyük 246

Çam 247
Kayın 247

Mavi 246
Uzunkuyluklu 243

Baştankaragiller 246-247
Batağan, Karaboyunlu 75

Kızılboyunlu 76
Küçük 74

Kulaklı 75
Batağangiller 74-77

Bataklıkırlangıcı, 163
Karakanatlı 163

Bataklıkırlangıcıgiller 162-163
Baykuş(-u), Alaca 199

Balık 203
Kır 198

Kulaklı orman 199
Paçalı 200

Peçeli 198
Baykuşgiller 198-203

Bıldırıcı 68
Bıldırıcınkılavuzu 124

Bıyıklıbaştankaragiller 244
Boyunçeviren 217

Bülbul, 301
Benekli 301

Mavikuyruklu 305
Cılibit(-ı), Akça 135

Büyük 136
Dağ 137

Doğu 137
Halkalı 134

Halkalı küçük 135
Moğol 136

Cılibitgiller 134-143
Çakır 111

Çalibülbulü 300
Çalıkuşu, 286

Sürmeli 286
Çalıkuşugiller 286

Çalıkuşugiller 286

Çamurçulluğu, 147
Kıyı 146

Çamurcun 53
Çaprazgaga 339

Çaylak, Ak 113
Kara 114

Kızıl 114
Çekirgekamışçınıgiller 266-267

Çeltikçi 84
Çıkrıkçı 52

Çıvgın(-ı), 260
Akkaşlı 265

Boz 262
Çalıkuşu 264

Esmir 263
Kafkas 261

Küçük 261
Kuzey 263

Orman 262
Sarıkaşlı 264

Yeşil 265
Yeşilimsi 265

Çıvgıngiller 260-265
Çiğdeci 292

Çinte (=kırzkuşu) 340-348
Çitkuşu 287

Çitkuşugiller 287
Çobanaldatan(-ı), 206

Çöl 206
Çobanaldatangiller 206

Çölkoşarı 162
Çulhakuşu 245

Çulhakuşugiller 245
Çulluk 154

Çullukgiller 144-161
Çütre 336

Dağbülbulü, 320

Büyük 320
Karaboğazlı 321

Sibirya 321
Sürmeli 321

Dağbülbulügiller 320-321
Dağhorozu 64

Dalgıç(-cı), Buz 70
Karagerdanlı 71

Kızılgerdanlı 71
Dalgıçgiller 70-71

Delice(-si), Bozkır 116

Çayır 117
Gökçe 116
Saz 115

Denizdüdükünü, 160
Büyük 161

Kızıl 161
Derekuşu 287

Derekuşugiller 287
Dikkuyruk 59

Doğan(-ı), Ada 219
Ala 220

Bıyıklı 223
Boz 221

Delice 221
Gök 222

Gri 218
Ulu 223

Doğangiller 218-225
Dövüşkenkuş 149

Duvartırmaşıkkuşugiller 291
Düdükçün(-ü), Bataklık 156

Benekli 159
Dere 159

Orman 157
Terek 160

Yeşil 157
Ebabil, 204

Akkanlı 204
Boz 205

Küçük 205
Ebabilgiller 204-205

Eskidünya Papağangilleri 226
Fiyu 54

Fırtınakırlangıcı 72
Fırtınakırlangıcıgiller 72

Flamingo, 78
Küçük 79

Flamingogiller 78-79
Florya 337

Gökardıç 299
Gökkuzgun(-u), 207

Hint 206
Gökkuzgunigiller 206-207

Guguk, 196
Tepeli 197

Gugukgiller 196-197
Güvercin(-i), Gökçe 193

Kaya 192
Güvercingiller 192-195

Hurmayiyen 242
Hurmayiyengiller 242

Irak yedikardeşi 277
İbibik 210

İbibikgiller 210
İncirkuşu, Ağaç 327

Çayır 326
Dağ 326
Kır 325

Kızılgerdanlı 325
Mahmuzlu 324
Moğol 324

Pasifik 327
Yeşilsırtlı 327
İpekkuyruk 242

İpekkuyrukugiller 242
İshakuşu 201

Çizgili 201
İskete(-si), Huş 335

Kara 335
Karabaşlı 333

Küçük 333
İspinoz(-u), 331

Dağ 330
İspinozgiller 328-339

İncirkuşu, Ağaç 327

Çayır 326
Dağ 326
Kır 325

Kızılgerdanlı 325
Mahmuzlu 324
Moğol 324

Pasifik 327
Yeşilsırtlı 327
İpekkuyruk 242

İpekkuyrukugiller 242
İshakuşu 201

Çizgili 201
İskete(-si), Huş 335

Kara 335
Karabaşlı 333

Küçük 333
İspinoz(-u), 331

Dağ 330
İspinozgiller 328-339

Kamışbülbulü 266
Kamışbülbulügiller 266

Kamışçın(-ı), Ağaç 267
Basra 268

Bataklık 267
Bıyıklı 269

Büyük 268
Çalı 270

Çekirge 266
Doğu 271

Kındıra 269
Kuzey 271

Sarı 269
Saz 270

Karabatak, 95
Küçük 94

Tepeli 95
Karabatakugiller 94-95

Karatavuk 295
Karakuyruk 315

Karga(-sı), Ala 240
Ekin 238

Gökmar 241
Kırmızıgagalı dağ 234

Küçük 238
Leş 239

Sarıgagalı dağ 235
Kargagiller 234-241

Kartal(-ı), Akkuyruklu 102
Balık 96-97

Bozkır 105
Büyük orman 106

Cambaz 108
Kaya 103

Küçük 108
Küçük orman 107

Şah 104
Yılan 109

Kaşıkçı 85
Kaz(-ı), Akyanaklı 46

Boz 46
Küçük tarla 45

Nil 51
Sibirya 47
Tarla 45

Yosun 47
Keklik(-ği), Çil 66

Kınalı 66
Kum 67
Urkeklik 65

Kelaynak 82-83
Kerkenez, 224

Küçük 225
Kervançulluğu, 144

İncegagalı 144
Sürmeli 145

Ketenkuşu 334
Sarıgagalı 334

Kılıçgaga 133
Kılıçgagagiller 132-133

Kılıkuyruk 54
Kırlangıç(-cı), Çizgiligerdanlı 258

Basra 268
Bataklık 267

Bıyıklı 269
Büyük 268

Çalı 270
Çekirge 266

Doğu 271
Kındıra 269

Kuzey 271
Sarı 269

Saz 270
Karabatak, 95

Küçük 94
Tepeli 95

Karabatakugiller 94-95
Karatavuk 295

Karakuyruk 315
Karga(-sı), Ala 240

Ekin 238
Gökmar 241

Kırmızıgagalı dağ 234
Küçük 238

Leş 239
Sarıgagalı dağ 235

Kargagiller 234-241
Kartal(-ı), Akkuyruklu 102

Balık 96-97
Bozkır 105

Büyük orman 106
Cambaz 108

Kaya 103
Küçük 108

Küçük orman 107
Şah 104

Yılan 109
Kaşıkçı 85

Kaz(-ı), Akyanaklı 46
Boz 46

Küçük tarla 45
Nil 51

Sibirya 47
Tarla 45

Yosun 47
Keklik(-ği), Çil 66

Kınalı 66
Kum 67

Urkeklik 65
Kelaynak 82-83

Kerkenez, 224
Küçük 225

Kervançulluğu, 144
İncegagalı 144

Sürmeli 145
Ketenkuşu 334

Sarıgagalı 334
Kılıçgaga 133

Kılıçgagagiller 132-133
Kılıkuyruk 54

Kırlangıç(-cı), Çizgiligerdanlı 258
Basra 268

Bataklık 267
Bıyıklı 269

Büyük 268
Çalı 270

Çekirge 266
Doğu 271

Kındıra 269
Kuzey 271

Sarı 269
Saz 270

Karabatak, 95
Küçük 94

Tepeli 95
Karabatakugiller 94-95

Karatavuk 295
Karakuyruk 315

Karga(-sı), Ala 240
Ekin 238

Gökmar 241
Kırmızıgagalı dağ 234

Küçük 238
Leş 239

Sarıgagalı dağ 235
Kargagiller 234-241

Kartal(-ı), Akkuyruklu 102
Balık 96-97

Bozkır 105
Büyük orman 106

Cambaz 108
Kaya 103

Küçük 108
Küçük orman 107

Şah 104
Yılan 109

Kaşıkçı 85
Kaz(-ı), Akyanaklı 46

Boz 46
Küçük tarla 45

Nil 51
Sibirya 47

Tarla 45
Yosun 47

Keklik(-ği), Çil 66
Kınalı 66

Kum 67
Urkeklik 65

Kelaynak 82-83
Kerkenez, 224

Küçük 225
Kervançulluğu, 144

İncegagalı 144
Sürmeli 145

Ketenkuşu 334
Sarıgagalı 334

Kılıçgaga 133
Kılıçgagagiller 132-133

Kılıkuyruk 54
Kırlangıç(-cı), Çizgiligerdanlı 258

Basra 268
Bataklık 267

Bıyıklı 269
Büyük 268

Çalı 270
Çekirge 266

Doğu 271
Kındıra 269

Kuzey 271
Sarı 269

Saz 270
Karabatak, 95

Küçük 94
Tepeli 95

Karabatakugiller 94-95
Karatavuk 295

Karakuyruk 315
Karga(-sı), Ala 240

Ekin 238
Gökmar 241

Kırmızıgagalı dağ 234
Küçük 238

Leş 239
Sarıgagalı dağ 235

Kargagiller 234-241
Kartal(-ı), Akkuyruklu 102

LATİNCE DİZİN

Acanthis flammea 335
Accipiter badius 112
brevipes 112
gentilis 111
nisus 110
 Accipitridae 98-121
 ACCIPITRIFORMES 96-121
Acridotheres tristis 292
 Acrocephalidae 268-275
Acrocephalus agricola 271
arundinaceus 268
dumetorum 271
griseidis 268
melanopogon 269
paludicola 269
palustris 270
schoenobaenus 269
scirpaceus 270
Actitis hypoleucos 159
macularius 159
 Aegithalidae 243
Aegithalos caudatus 243
Aegolius funereus 200
Aegypius monachus 100
Aenigmatolimnas marginalis 124
Alaemon alaudipes 253
Alauda arvensis 250
gulgula 251
leucoptera 249
rufescens 249
 Alaudidae 248-255
 Alcedinidae 208-209
Alcedo atthis 208
Alectoris chukar 66
Alopochen aegyptiaca 51
Amaurornis marginalis 124
Ammomanes cinctura 252
deserti 252
Ammoperdix griseogularis 67
Anas acuta 54
crecca 53
platyrhynchos 53
 Anatidae 44-63
Anhinga rufa 94
 Anhingidae 94
Anser albifrons 44
anser 46
brachyrhynchus 45
erythropus 44
fabalis 45
serrirostris 45

ANSERIFORMES 44-63
Anthus campestris 325
cervinus 325
godlewskii 324
hodgsoni 327
pratensis 326
richardi 324
rubescens 327
spinoletta 326
trivialis 327
 Apodidae 204-205
 APODIFORMES 204-205
Apus affinis 205
apus 204
pallidus 205
Aquila chrysaetos 103
fasciata 109
heliaca 104
nipalensis 105
Ardea alba 88
cinerea 87
purpurea 87
 Ardeidae 86-90
Ardeola ralloides 86
Arenaria interpres 148
Argya altirostris 277
Asio flammeus 198
otus 199
Athene noctua 200
Aythya ferina 56
fuligula 57
marila 57
nyroca 56

Bombycilla garrulus 242
 Bombycillidae 242
Botaurus stellaris 90
Branta bernicla 47
leucopsis 46
ruficollis 47
Bubo bubo 202
Bubulcus ibis 89
Bucanetes, githagineus 329
mongolicus 329
Bucephala clangula 63
 BUCEROTIFORMES 211
 Burhinidae 129
Burhinus oedicnemus 129
Buteo buteo 118
lagopus 120
rufinus 119

Calandrella brachydactyla 248
 Calcariidae 349
Calcarius lapponicus 349
Calidris alba 151
alpina 152
canutus 150
falcinellus 151
ferruginea 150
fuscicollis 153
melanotos 148
minuta 152
pugnax 149
temminckii 153
Calonectris diomedea 72
 Caprimulgidae 206
 CAPRIMULGIFORMES 206
Caprimulgus europaeus 206
aegyptius 206
Carduelis carduelis 332
Carpodacus erythrinus 336
Carpospiza brachydactyla 318
Cecropis daurica 257
Cercotrichas galactotes 300
Certhia brachydactyla 290
familiaris 290
 Certhiidae 290
Ceryle rudis 209
Cettia cetti 266
 Cettiidae 266
 Charadriidae 134-143
 CHARADRIIFORMES 129-189
Charadrius alexandrinus 135
asiaticus 137
dubius 135
hiaticula 134
leschenaultii 136
mongolus 136
morinellus 137
Chlamydotis macqueenii 123
Chlidonias hybrida 168
leucopterus 169
niger 169
Chloris chloris 337
Chroicocephalus genei 179
ridibundus 179
Ciconia, ciconia 80
nigra 81
 Ciconiidae 80-81
 CICONIIFORMES 80-81
 Cinclidae 287
Cinclus cinclus 287

Circaetus gallicus 109
Circus aeruginosus 115
cyaneus 116
macrourus 116
pygargus 117
Cisticola juncidis 276
 Cisticolidae 276
Clamator glandarius 197
Clanga clanga 106
pomarina 107
Clangula hyemalis 60
Coccothraustes coccothraustes 338
Coloeus monedula 238
Columba livia 192
oenas 193
palumbus 193
 Columbidae 192-195
 COLUMBIFORMES 192-195
Coracias benghalensis 206
garrulus 207
 Coraciidae 206-207
 CORACIIFORMES 206-209,211
 Corvidae 234-241
Corvus corax 236
cornix 239
frugilegus 238
hipidurus 237
ruficollis 237
Coturnix coturnix 68
Crex crex 124
 Cuculidae 196-197
 CUCULIFORMES 196-197
Cuculus canorus 196
Cursorius cursor 162
Cyanistes caeruleus 246
Cygnus columbianus 49
cygnus 49
olor 48

Delichon urbicum 258
Dendrocopos leucotos 216
major 214
medius 215
syriacus 214
 Dromadidae 131
Dromas ardeola 131
Dryobates minor 216
Dryocopus martius 213

Egretta garzetta 88
gularis 89
Elanus caeruleus 113
Emberiza bruniceps 347
buchanani 341
caesia 340
calandra 348
cia 345
cineracea 346
cirlus 344
citrinella 346
hortulana 341
leucocephalus 344
melanocephala 347
pusilla 343

rustica 343
schoeniclus 342
 Emberizidae 340-348
Eremalauda dunni 253
Eremophila alpestris 255
Erithacus rubecula 304

Falco biarmicus 223
cherrug 223
columbarius 221
concolor 218
eleonora 219
naumanni 225
peregrinus 222
subbuteo 221
tinnunculus 224
vespertinus 220
 Falconidae 218-225
 FALCONIFORMES 218-225
Ficedula albicollis 306
hypoleuca 307
parva 305
semitorquata 306
Francolinus francolinus 68
Fringilla coelebs 330
montifringilla 331
 Fringillidae 328-339
Fulica atra 126

Galerida cristata 250
 GALLIFORMES 64-69
Gallinago gallinago 155
media 154
Gallinula chloropus 126
Garrulus glandarius 240
Gavia arctica 71
immer 70
stellata 71
 Gaviidae 70-71
 GAVIIFORMES 70-71
Gelochelidon nilotica 168
Geronticus eremita 82-83
Glareola nordmanni 163
pratincola 163
Glareolidae 162-163
 Guidae 128-129
 GRUIIFORMES 124-129
Grus grus 128
virgo 128
Gymnoris xanthocollis 318
Gypaetus barbatus 99
Gyps fulvus 101

Haematopodidae 130
Haematopus ostralegus 130
Halcyon smyrnensis 209
Haliaeetus albicilla 102
Hieraaetus pennatus 108
Himantopus himantopus 132
Hippolais icterina 274
languida 275
olivetorum 275
polyglotta 274
 Hirundinidae 257-259

Hirundo rustica 257
Hydrobates pelagicus 72
 Hydrobatidae 72-73
Hydrocoloeus minutus 180
Hydropogone caspia 167
 Hypocollidae 242
Hypocollus ampelinus 242

Ichthyaeetus, audouinii 182
ichthyaeetus 183
leucopthalmus 186
melanocephalus 177
Iduna caligata 273
opaca 272
pallida 272
rama 273
Irania gutturalis 300
Ixobrychus minutus 90

Jynx torquilla 217

Ketupa zeylonensis 203

Laniidae 228-233
Lanius collurio 232
excubitor 231
isabellinus 233
minor 230
nubicus 229
phoenicuroides 233
schach 229
senator 228
Laridae 164-186
Larus argentatus 173-174-175
armenicus 172-174-175
cachinnans 171-174-175
canus 176
fuscus 184
hyperboreus 186
marinus 185
michahellis 170-174-175
 Leiothrichidae 277
Leucogeranus leucogeranus 129
Limosa lapponica 146
limosa 147
Linaria cannabina 334
flavirostris 334
Locustella fluviatilis 267
luscinioides 267
naevia 266
 Locustellidae 266-267
Loxia curvirostra 339
Lullula arborea 251
Luscinia luscinia 301
megarhynchos 301
svecica 302
Lymnocyrtus minimus 155
Lyrurus mlokosiewiczii 64
tetrix 64

Sanderling 151
 Sandgrouse, Black-bellied 190
   Pallas's 191
   Pin-tailed 190
   Spotted 191
 Sandpiper, Broad-billed 151
   Common 159
   Curlew 150
   Green 157
   Marsh 156
   Pectoral 148
   Spotted 159
   Terek 160
   White-rumped 153
   Wood 157
 Scaup, Greater 57
 Scoter, Common 61
   Velvet 61
 Serin, European 333
   Red-fronted 335
 Shag, European 95
 Shearwater, Scopoli's 72
   Yelkouan 73
 Shellduck, Common 50
   Ruddy 51
 Shikra 112
 Shoveler, Northern 52
 Shrike, Great Grey 231
   Isabelline 233
   Lesser Grey 230
   Long-tailed 229
   Masked 229
   Red-backed 232
   Red-tailed 233
   Woodchat 228
 Siskin, Eurasian 333
 Skua, Great 187
 Skylark, Eurasian 250
   Oriental 251
 Smew 63
 Snipe, Common 155
   Great 154
   Jack 155
 Snowcock, Caspian 65
 Snowfinch White-winged 319
 Sparrow Dead Sea 316
   Eurasian Tree 316
   House 317
   Rock 319
   Spanish 317
   Yellow-throated 318
 Sparrowhawk, Eurasian 110
   Levant 112
 Spoonbill, Eurasian 85
 Starling, Common 293
   Rosy 292
 Stilt, Black-winged 132
 Stint, Little 152
   Temminck's 153
 Stone-curlew, Eurasian 129
 Stonechat, European 309
   Siberian 309

Stork, Black 81
   White 80
   Yellow-billed 81
 Swallow Barn 257
   Red-rumped 257
   Streaked-throated 258
 Swamphen, Purple 127
 Swan, Mute 48
   Tundra 49
   Whooper 49
 Swift, Alpine 204
   Common 204
   Little 205
   Pallid 205

Teal, Eurasian 53
 Tern, Arctic 165
   Black 169
   Caspian 167
   Common 164
   Gull-billed 168
   Lesser Crested 166
   Little 165
   Sandwich 166
   Whiskered 168
   White-winged 169
 Thrush, Black-throated 295
   Blue Rock 299
   Common Rock 298
   Mistle 297
   Song 297
 Tit, Coal 247
   Eurasian Blue 246
   Eurasian Penduline 245
   Great 246
   Long-tailed 243
   Marsh 247
   Sombre 247
 Treecreeper, Eurasian 290
   Short-toed 290
 Turnstone, Ruddy 148
 Twite 334

Vulture, Bearded 99
   Cinereous 100
   Egyptian 98
   Griffon 101

Wagtail, Citrine 322
   Grey 322
   Western Yellow 323
   White 323
 Wallcreeper 291
 Warbler, Aquatic 269
   Arctic 263
   Asian Desert 281
   Barred 285
   Basra Reed 268
   Blyth's Reed 271
   Booted 273
   Cetti's 266
   Common Grasshopper 266
   Cyprus 279
   Dusky 263

Eastern Bonelli's 262
 Eastern Olivaceous 272
 Eastern Orphee 283
 Eurasian Reed 270
 Garden 281
 Great Reed 268
 Green 265
 Greenish 265
 Hume's Leaf 265
 Icterine 274
 Marsh 270
 Melodious 274
 Menetries's 278
 Moustached 269
 Olive-tree 275
 Paddyfield 271
 Pallas's Leaf 264
 Plain Leaf 261
 River 267
 Rüppell's 279
 Sardinian 278
 Savi's 267
 Sedge 269
 Spectacled 283
 Subalpine 280
 Sykes's 273
 Upcher's 275
 Western Olivaceous 272
 Willow 260
 Wood 262
 Yellow-browed 264
 Waxwing, Bohemian 242
 Wheatear, Black-eared 311
   Cyprus 312
   Desert 313
   Finsch's 311
   Hooded 314
   Isabelline 310
   Mourning 314
   Northern 310
   Pied 312
   Red-tailed 313
   White-crowned 315

Whimbrel 145
 Whinchat 308
 Whitethroat, Common 282
   Lesser 282
 Wigeon, Eurasian 54
 Woodcock, Eurasian 154
 Woodlark 251
 Woodpecker, Black 213
   European Green 212
   Great Spotted 214
   Grey-headed 212
   Lesser Spotted 216
   Middle Spotted 215
   Syrian 214
   White-backed 216
 Wren, Eurasian 287
 Wryneck, Eurasian 217

Yellowhammer 346
 Yellowlegs, Lesser 157